

Nilüfer ÖZDEMİR MALLI

Hukuk Müşaviri

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

Ankara, TÜRKİYE

avniluferozdemir@gmail.com

https://orcid.org/ 0000-0002-6679-4128

DOI: 10.70011/kahd.1701670

TÜRKİYE’DE MADENLERİN RUHSATLANDIRILMA YÖNTEMLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

*A Review on the Licencing Methods of Mines
in Turkey*

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 18.05.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 19.07.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 31.07.2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz / July

Cilt/Volume: 3

Sayı/Issue: 2

Atıf | Citation

Özdemir Mallı, Nilüfer “Türkiye’de Madenlerin Ruhsatlandırılma Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme”. *Karatekin Hukuk Dergisi* 3, sy. 2 (Temmuz 2025): 128-166.

Değerlendirme | Peer-Review

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Double anonymized - Two External

İntihal | Plagiarism

Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır.

İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by Turnitin.

No plagiarism detected.

Etik Beyan | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Nilüfer ÖZDEMİR MALLI).

Telif Hakkı | Copyright

Telif hakkı yazara aittir. (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Copyright belongs to the author. Licensed under the (CC BY-NC 4.0) International License.

Etik Bildirim | Complaints

kahd@karatekin.edu.tr

Yayıncı | Published by

Çankırı Karatekin Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Çankırı Karatekin University Faculty of Law

Finansman | Grant Support

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Özet

Anayasanın 168. maddesi uyarınca Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan madenlerin özel hukuk kişilerinca aranması, işletilmesi idarenin iznine tabidir. Aranması ve işletilmesine dair usul ve esasların Anayasa gereği kanunla düzenlenmesine ilişkin zorunluluk, ruhsatlandırma sürecinin katı kurallara bağlanması sonucunu da beraberinde getirmiştir. İzin yöntemi, kamu tarafından yürütülen faaliyetlerin özel hukuk kişilerine gördürülmesine imkân tanıyan müşterek emanet, ruhsat, lisans, iltizam, imtiyaz, yap işlet devret yöntemleri arasından “ruhsat” olarak belirlenmiş ve 4/6/1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanunu ile ruhsatlandırma süreçleri düzenlenmiştir. Kanun’a göre yapılacak ruhsatlandırma işlemleri, yapılacak madencilik faaliyetine, madenin türüne ve nihai olarak ruhsatlandırma yöntemine göre farklılık arz etmektedir. Çalışmada ruhsatlandırma süreci ile ilgili mevzuata yer verilerek ruhsatlandırma yöntemleri olan “müracaat” ve “ihale” usulü açıklanmış, ihale yöntemi ile ruhsatlandırmaya ilişkin olarak istisnai ve özellikli haller incelenmiş ve son yıllarda uygulanmaya başlanan tesis şartlı ihaleler değerlendirilmiştir. Özel hukuk kişileri dışında kamu kurum ve kuruluşlarının da madencilik alanında geniş kapsamlı faaliyetler yürütmesi nedeniyle Kanun’da yer alan istisnalara da yer verilerek kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanlarına öneriler sunularak çalışma konusuna ilişkin yargı kararları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maden Hukuku, Maden Ruhsatı, Maden İhalesi, Madencilik, Madencilik Kurumları

Abstract

Pursuant to Article 168 of the Constitution, the exploration and exploitation of minerals under the sovereignty of the State by private law persons is subject to the permission of the administration. The constitutional obligation to regulate the procedures and principles regarding the exploration and exploitation of minerals by law has resulted in the licensing process being subject to strict rules. Among the methods that allow public services to be carried out by private legal entities—such as joint management, licenses, concessions, leasing, and build-operate-transfer—the "license" method was chosen and is regulated by the Mining Law No. 3213, dated June 4, 1985. The licensing procedures to be carried out according to the Law differ according to the mining activity to be carried out, the type of mine and ultimately the method of licensing. In our study, the legislation regarding the licensing process will be presented, and the licensing methods of "application" and "tender" will be explained; exceptional and specific cases related to licensing through the tender method will be examined, and tenders with facility requirements, which have been implemented in recent years, will be evaluated. Since public institutions and organizations, in addition to private legal entities, also carry out extensive activities in the field of mining, the exceptions included in the Law will also be addressed, and the duties and powers of public institutions, as well as court decisions related to the subject of the study, will be evaluated.

Keywords: Mining Law, Mining License, Mining Tender, Mining, Mining Institutions

GİRİŞ

Yeraltı servet ve kaynakları, ekonomik kalkınmanın temel unsurlarındandır. Sanayi, enerji, tarım ve inşaat sektörlerinde gelişmenin temelini maden ürünleri ve bunları teknolojik açıdan verimli şekilde kullanılabilme becerisi oluşturmaktadır. Madencilik sektörü, bir taraftan sanayide ihtiyaç duyulan temel girdileri sağlarken diğer taraftan, özellikle kırsal bölgelerde, yeni istihdam imkânları yaratmaktadır. Gelişmiş sanayi ülkelerinde ise madencilik sektörü, ekonomik kalkınmayı başlatan “öncü sektör” görevi yüklenmiştir.

Tabii kaynaklar ekonomi politikası bakımından ülkelerin temel sermayesi niteliğinde olduğundan madencilik faaliyetlerinin verimlilik esasına göre yürütülmesi ve madenlerin Devlete ait olması nedeniyle yüksek gelir getirici şekilde ruhsatlandırılması önem arz etmektedir. Devletin tabii kaynaklar üzerindeki güçlü tasarruf hakkına sahip olması tek başına tabii kaynakların verimli kullanılması için yeterli değildir. Bu nedenle madenlerin üretilmesi için idare tarafından verilen izinlerin şekli, bu izinlerin denetimi kritik öneme sahiptir. Son yıllarda kalkınma planlarında da sıklıkla yer almaya başlayan enerji üretiminde dışa bağımlılığı azaltma, yerli üretim ve madencilik alanında yerli imalatı destekleyici ara ve uç ürün elde etme gayesinin ruhsatlandırma yöntemlerine de yansıdığı görülmektedir.

3213 sayılı Maden Kanunu’nun farklı maddelerinde çok sayıda değişiklik yapılması ve bu değişikliklerin bir kısmının ruhsatlandırma yöntemlerinden “ihale”ye ilişkin olması ihale sürecine dair ayrıntıların takibini güçleştirmiştir. Son olarak TBMM’ye 13.06.2025 tarihinde 2/3159 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi sunulmuştur¹. Maden Kanunu’nda rehabilitasyon sürecine dair eksiklik olduğu ve bu sürecin etkili yürütülememesi eleştirilerinden yola çıkılarak hazırlanan ve maden ruhsat sahiplerine rehabilitasyon konusunda yeni yükümlülükler öngören teklifte ihale maddesine ilişkin değişiklik de yer almaktadır.

Çalışmada ihale sürecine dair açıklamalar Maden Kanunu’na ve ikincil mevzuata göre yapılarak ve ihale sürecinin açıklanabilmesi için temel ruhsatlandırma yöntemleri incelenerek madenlerin verimlilik esasına göre ruhsatlandırılabilmesi amacıyla kamu kurumları bakımından teşkilat yapısı özelinde öneriler sunulmaktadır.

I. MADENLERE İLİŞKİN ANAYASAL DÜZENLEME

Madenlerin mülkiyetine ilişkin rejimin belirlenmesinde otorite ve serbesti rejim olmak üzere temel iki sistem mevcutken birbirine zıt bu iki sistemin birlikte uygulanması ile üçüncü bir sistem ortaya çıkmıştır². Madenleri bulunduğu alanın mülkiyetine tabi tutan sistem “accession”, bulunduğu alanın mülkiyetinden ayıran sistem “domanialite” ve “regalien” olarak adlandırılırken, “accession” sisteminde madenler bulunduğu arazinin mütemmim cüz-ü kabul edilmiş, “domanialite” sisteminde madenler bulunduğu arazi mülkiyetinin dışında ve tümüyle devlet mülkü olarak yorumlanmış, “regalien” sistemde ise madenlerin yine devletin kamusal yetkisinde olduğu ancak farklı usullerle işletme hakkının özel müteşebbislere devredilebileceği öngörülmüştür³.

Domanialite sisteminde madenler üzerindeki devlet, otorite yetkisi, tam bir hususi mülkiyet hakkı olarak veya devletin, otoritenin madenlerin toplumun malı olmasından hareketle

1 28/3 Yasama Yılı 2/3159 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/43c27e24-021a-4504-995d-454453139d2e.pdf>
Erişim Tarihi: 17.06.2025

2 Mustafa Aşula, Türkiye’de Medeni Kanun Bakımından Maden Rejimi ve Mülkiyeti, (Ankara: Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası, 1968), 11.

3 Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi Esasları, (İstanbul: Akgün Matbaası, 1970), 1373.

madenlerin en iyi ve topluma faydalı şekilde işletilmesini sağlamak için yetkilendirilmesi olarak ortaya çıkmıştır⁴.

Tabii kaynaklar ve servetler üzerindeki hak sahipliği şüphesiz ki devletlerin hükümranlıklarının bir yansımasıdır ve devlet üretim yetkisini ehil kişilere belirli süre ve şartlar ile verebilir. Bu nedenle madenleri de kapsayacak şekilde tabii kaynak ve servetlere ilişkin düzenlemelerin Anayasada yer alması bu hükümranlığın ve yetkinin bir sonucu ve korumasıdır. Buna göre “regalien” sistem 1961 Anayasası’nın 130. maddesinde yer alan “*Tabii servetler ve kaynakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletmelerin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan özel teşebbüs eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır*” kuralı ile karşılık bulmuş, 1982 Anayasası’nın 168. maddesi ile kural korunarak “*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir*” düzenlemesine yer verilmiştir.

Madenlerin özel mülkiyete konu olup olmadığı hususunun tartışıldığı Anayasa Mahkemesi kararı ile Devletin hükümranlılığı altında olan madenlerin mülkiyet konusu olamayacağı karara bağlanmıştır⁵. Türk, arama ve işletme hakkı kural olarak Devlete ait olduğundan madenciliği, devlet işletmeciliğine bırakılmış ekonomik faaliyet olarak değerlendirmiş; bu durumun Anayasa’da düzenlenen özel teşebbüsler kurma özgürlüğünü belli ölçüde kısıtlamış olmasına rağmen her iki kuralın Anayasa ile düzenlenmesinin özel teşebbüs kurma özgürlüğü ile çelişmediği yönünde görüş bildirmiştir⁶.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlayan ve Devlet tekelinin yoğunca tercih edildiği ekonomik tercihlerden, zamanla özel sektörün daha yoğun rol aldığı bir ekonomik döneme geçildiği dikkate alındığında madencilik bakımından da benzer durum yaşandığı söylenebilir. Bu durum 6309 sayılı Maden Kanunu’ndan 3213 sayılı Maden Kanunu dönemine geçişte etkili olmuş, imtiyaz usulünün yerini “*ruhsat*” usulü almıştır. Ruhsatlandırma yönteminin tercih edildiği 3213 sayılı Maden Kanunu’nun dördüncü maddesinde Anayasa’da yer alan kural “*Madenler Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup içinde bulundukları arzın mülkiyetine tabi değildir*” şeklinde tekrar edilmiştir.

Madeni aramak ve işletmek üzere adına ruhsat düzenlenen kişiler ile madenin bulunduğu alanda mülkiyet sahibi olan üçüncü kişiler arasında, bir başka deyişle madenin bulunduğu taşınmazın sahibi arasında doğrudan bir ilişki bulunmamakta, taşınmazın sahibi olmak doğrudan madenin sahibi olma durumunu ihtiva etmemektedir⁷. Madenlerin özel mülkiyete tabi arazide bulunsalar dahi arazi malikine ait kabul edilmemesi, madencilik faaliyetlerinin bu alandaki mülkiyet hakkına müdahaleyi zorunlu kılmaktadır⁸; ancak bu müdahale Anayasa ile yapılmakla birlikte, müdahalenin sınırları Maden Kanunu ile çizilmiş, madenler özelinde kamulaştırmaya ilişkin kendine özgü kuralları düzenlenmiştir.

4 Aşula, Türkiye’de Medeni Kanun Bakımından Maden Rejimi ve Mülkiyeti, 15.

5 AYM, 16.2.1965,1963/126 E., 1965/7 K.

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1965-7-nrm.pdf> Erişim Tarihi:14.05.2025

6 Hikmet Sami Türk, “Madenlerin Devletleştirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No.460, (Basım Yılı: 1981), Prof. Dr. Akif Erginay’a 65 inci Yaş Armağanı, s.193.

7 Bünyamin Çitil, Tüm Yönleriyle Maden Hukuku, (Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2021), 49.

8 Özyakışır, Özkan. “Arazi Mülkiyetinin Kapsamına İlişkin ‘Cuius Est Solum İlkesi’nin Bir İstisnası: Türk Hukukunda Maden Mülkiyeti”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29, sy. 3 (Eylül 2021):1682, <https://doi.org/10.15337/suhfd.865956>.

Madenlerin aranması ve üretilmesinde kamu yararı bulunduğu⁹ madenlerin bulunduğu yerde mülkiyeti bulunan kişilerin mülkiyet hakkına yapılan müdahale 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu ile Maden Kanunu’nun 46. maddesi uyarınca gerçekleştirilmektedir.

Madenler özelinde yapılan kamulaştırma gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olan ruhsat sahibi lehine yapılmakla birlikte kamulaştırma sürecinde bir kamusal yetkinin kullanımı söz konusudur. Kamulaştırma sonunda ruhsat sahibine kamulaştırılan alanda madencilik faaliyetlerinde bulunabilmesi için kısmen veya tamamen tasarruf yetkisi tanınmaktadır¹⁰. Dolayısıyla madenler üzerinde haklar kural olarak Devlet’e ait olsa da “ruhsat” hukukundan doğan arama ve üretim yetkisi, lehine kamulaştırma yapılan gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisine aittir ve ruhsat hukuku uhdesinde bulunan ilgili ruhsatın verdiği hak ve yetkileri kullanmaya ehildir, ancak sahada yürütülen tüm faaliyetler “regalien” sistemin bir parçası olarak faaliyetlerin mevzuata uygun yürütülmesi ve mali yükümlülüklerin tamamlanması bakımından Devlet’in denetimine tabidir. Devlet hakkı başta olmak üzere ruhsat bedeli, ruhsatın devri halinde devir bedeli gibi ruhsat sahibince belirli mali yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve maden sahalarında gerçekleştirilen faaliyetlerin Devlet’in denetimine tabi tutulması¹¹ sonucunu doğurmaktadır¹².

II. MADENLERİN RUHSATLANDIRILMASI

A. RUHSAT KAVRAMI

Kamu hizmetinin bir özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi tarafından görülmesi imtiyaz, iltizam, ruhsat, lisans ve müşterek emanet usulleri¹³ ile 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerinin Yap-İşlet-Devret Modeli çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun ile getirilen “yap-işlet-devret” modeli ile mümkündür.

Ruhsat¹⁴, ruhsatname, izin, müsaade, belirli bir işi yapabilmek için gerekli koşulların tamamlanarak yetkili makamca verilen faaliyette bulunma izni¹⁵ ve yapılması, işletilmesi, kullanılması, taşınması kanunen izin almaya bağlı olan bir şey hakkında gerekli yetkiyi veren belge yahut bir meslek veya sanatın şahsen yapılmasına ilgili merciden izin verilmiş olduğunu gösterir belge¹⁶ olarak tanımlanmaktadır. Ruhsat usulünün, müşterek emanet, iltizam, imtiyaz ve yap-işlet-devret usullerinden farkı, idare ile bir özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi arasında herhangi bir sözleşme yapılmaksızın¹⁷ ilgili kişiye idare tarafından bir şart işlemle yetki verilmesidir.

9 Aydın Gülan, Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri Mevzuat ve Yargı kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi, (İstanbul: Lamure Yayınları, 2008), 238, 239.

10 Muradiye Çevikçelik, “3213 Sayılı Maden Kanunu Uyarınca Maden Hukukunda Kamulaştırma Usulü”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 24, sy. 1 (Ocak 2020):344. <https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.682811>. 344.

11 3213 sayılı M.K. Faaliyetlerin denetimi:Madde 11 :

Genel Müdürlük, maden hakları ile ilgili bütün faaliyetlerin yürütülmesini ve vebicelerin yerine getirilmesini kontrol ve denetimini yapmak ve yönlendirmek için teknik ve mali konuları yerinde incelemek maksadıyla ihtisaslaşmış diğer Devlet kuruluşlarından ve üniversitelerden de yararlanarak inceleme raporu hazırlar.[22]

Birinci fıkraya göre yapılan inceleme sonunda gerçek dışı ve/veya yanıltıcı beyanda bulundukları tespit edilenler hakkında 10 uncu madde hükümleri uygulanır.

(Ek fıkra: 4/2/2015-6592/7 md.) (Değişik fıkra:14/2/2019-7164/11 md.) Ruhsat sahibi veya vekilinin mahallinde yapılan tetkik ve incelemelere katılmaması veya ruhsat sahibince ya da vekilince herhangi bir nedenle tetkik ve incelemelerin engellenmesi hâlinde 31.054 TL, bu fiillerden herhangi birinin tekrarı hâlinde ise iki katı tutarında idari para cezası uygulanır, mahallinde tetkik ve inceleme gerçekleştirilinceye kadar üretim faaliyetleri durdurulur.

İnceleme yapacakların nitelikleri, incelemenin nasıl yapılacağı ve raporların tanzimi ile diğer hususlar yönetmelikte belirtilir.

12 2/3159 sayılı teklif ile Kanun’un 13’üncü maddesinde ruhsat bedelinin bir parçası olan çevre ile uyum teminatının yerine rehabilitasyon bedeli önerilmiştir.

13 İl Han Özay, Günışığında Yönetim, (İstanbul: Filiz Kitabevi Yayınları, 2004), 122, 245.

14 3213 sayılı M.K. “Tanımlar Madde 3: Ruhsat: (Değişik:14/2/2019-7164/5 md.) Madenlerin aranması ve işletilmesi için yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde MAPEG tarafından verilen belge.”

15 Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2002), 1045.

16 Türk Hukuk Lügatı, (Ankara:Türk Hukuk Kurumu, 1991), 287.

17 Metin Günday, İdare Hukuku, (Ankara: İmaj Yayınları, 2015), 233.

İdare tarafından tesis edilen ve belirli kişiler hakkında belirli somut olgular nedeniyle doğrudan sonuç doğuran, kişileri etkileyen, hak tesis eden yahut mevcut bir hakka dair tasarruf oluşturan idari işlemlere birel idari işlemler denilmektedir. Duran’a göre ruhsatnameler kişiyi veya faaliyetin sürdürülmesi için izin verilen “yeri” mevcut bir statüye sokar, ona objektif hukuki durum sunar ve idari işlemlerle tesis edilirler¹⁸.

Akyılmaz, Sezginer, Kaya’ya göre kamu hizmeti niteliği olan ancak tekel niteliği bulunmayan faaliyetlerin yetkili idare tarafından verilecek izinle özel kişilere gördürülmesi amacıyla verilen izin “ruhsat” usulü olarak ifade edilir¹⁹.

Ruhsat, ilgililerin başvurusu üzerine tesis edilen ve idarenin tasarrufu dışında ilgilinin başvurusu²⁰ ile başlayan süreç sonunda düzenlendiğinden “*usuli nitelikte katılım gerektiren idari işlem*” olarak değerlendirilmektedir²¹. Bir idari işlemle tesis edilmesi, belirli bir alanda faaliyet yürütülmesine dair kamu idaresince verilen bir izin olması, Devletin hükümlerliği nedeniyle ruhsat verilen konuda çıkacak uyuşmazlıklarda idare hukuku uygulama alanı bulmaktadır.

B. MADEN RUHSATI

Madencilik faaliyetlerinin yapılabilmesi için Maden Kanunu’na göre ruhsat alınması zorunludur. Maden ruhsatı ile verilen hak somut bir nesne üzerinde tesis olunmamakta, bir “hak” üzerinde tasarruf imkânı sağlamaktadır²². Bu hak madeni arama ve üretme hakkıdır. İdare verdiği ruhsat ile bu hakkı belli şartlar altında belli kişilere devreder²³. Çal, ruhsat ile bir madenin ancak belirli bir kişinin kullanımına sunulmasına imkân tanınması, madenlerin tüketilme özelliği bakımından kamu malının özel kullanımına sunulmasına olanak sağlaması bakımından ruhsat ile özel hukuk kişisi lehine “*yararlanmaya*” yönelik özel bir ilişki kurulduğu görüşündedir²⁴. Kamulaştırma işlemlerinin de ruhsat sahibi lehine gerçekleştirilmesi bu görüşü desteklemektedir.

Maden ruhsatlarında süreç ilgilinin “*müracaat*” yöntemiyle ilgili idareye başvurması veya ilgili idare tarafından yapılan ihaleye teklif verilmesiyle başladığından “*usuli nitelikte katılım gerektiren idari işlem*” söz konusudur. Dursun, “*Maden Hakkı ile Madenin Ayrılığı: Aynı Haklardan Farklılık*” başlığı ile konuya ilişkin ayrıntılı bilgi ve görüşlerini sunmakla birlikte, maden hakkının mutlak haklar kategorisi içerisinde, ancak idari bir işlem ile doğduğunu, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması nedeniyle kamu hukukunun ve topraktan sökülmediği durumda taşınmaz, söküldüğü andan itibaren taşınır özelliği ile eşya hukukunun konusu olduğunu, kamu malları kural olarak devredilemez, takyid edilemez ve haczedilemez iken, bir kamu malı olan madenlerden yararlanma imkânı sağlayan maden ruhsatının haczinin, devrinin kabil olduğunu belirterek maden hakkı kavramının bir haklar demeti olarak yorumlanması gerektiği görüşündedir²⁵.

Kanun’da düzenlenen süreçlerin tamamlanması ile madencilik alanında ticari faaliyette bulunma hakkı sağlaması nedeniyle ruhsatlar gelir getirici özelliktedir. 13/1/2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “*Sermaye Koyma Borcu*” başlıklı 127. maddesine göre “*Maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar*” ticaret şirketlerine sermaye olarak konabilir. Bunun yanı sıra devri mümkün olan ve cebri icraya konu olabilen ruhsatlar bu özellikleriyle de ruhsat sahibine gelir getirici etki sağlamaktadır. Ruhsatlara dair bu nitelikler bir

18 Lütfi Duran, İdare Hukuku Meseleleri, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1965), 615.

19 Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya, Türk İdare Hukuku, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 578.

20 Kemal Gözler, İdare Hukuku, (Bursa: Ekin Yayınları, 2003), 355.

21 Sedat Çal, Türk İdare Hukukunda Ruhsat, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2012), 31.

22 Cemal Dursun, Maden Hukukunda Röдовans Sözleşmesi, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 241-242.

23 3213 sayılı M.K. Madde 6 ile kimlerin maden hakkına sahip olabileceği, ruhsatın miras yoluyla intikali halinde izlenecek prosedür düzenlenmiştir.

24 Çal, Türk İdare Hukukunda Ruhsat, 225.

25 Dursun, Maden Hukukunda Röдовans Sözleşmesi, 202-207.

arada değerlendirildiğinde ruhsatların, malvarlığına konu ticari değeri olan belgeler olduğu görüşü kuvvetlenmektedir²⁶.

Ruhsat üzerinde yazılı koordinatların²⁷ denk geldiği yer yüzeyinde belli bir alanda, belirli bir madenin aranmasına ve üretimine izin verilmektedir. Dolayısıyla ruhsat, hakkın sınırlarını farklı konularda belirleyici özellik taşır. Bu alan ve üretilecek maden cinsine dair kısıtlama madencilik faaliyetlerinde uygulanan idari yaptırımlar ve birbirine komşu ruhsatlar arasındaki hukukun uygulanmasında önem arz etmektedir.

Maden hakkı aranmak veya üretilmek üzere madenler üzerinde söz konusu olduğundan, maden tüm kaynağı ile bir bütün olarak bu hakka konu olmaktadır ve bunun sonucu olarak ruhsata konu maden rezervinin tükenmesi halinde maden hakkı da sonlanmaktadır²⁸.

1. Madenlerin Gruplandırılması

Madenler, Maden Kanunu’nun 2. maddesinde²⁹ düzenlendiği üzere, jeolojik oluşumları ve

26 Nilüfer Özdemir Mallı, Madenlerle İlgili Yaptırım Uygulama ve Kentleşme Bağlamında Kısıtlama Yetkisi, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 60.

27 Cemal Yeşilyurt, “Maden Yasası Uygulama Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler”, Madencilik Türkiye Dergisi, Yıl 4, Sayı 31, Haziran 2013, 104.

28 Ömer Günay, Maden Hukuku, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 88.

29 3213 sayılı M.K. Madde 2: (Değişik: 26/5/2004 – 5177/1 md.)

Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticarî değeri olan petrol, doğal gaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde bu Kanuna göre madendir.

Madenler aşağıda sıralanan gruplara göre ruhsatlandırılır:

I. Grup madenler

a) İnşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatı doğal olarak bulunan kum ve çakıl.

b) Tuğla-kiremit kili, Çimento kili, Marn, Puzolanik kayaç (Tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar.

II. (Değişik: 10/6/2010-5995/1 md.) Grup madenler

a) (Değişik: 4/2/2015-6592/1 md.) Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan agrega, hazır beton ve asfalt yapılarak kullanılan kayaçlar.

b) Mermer, Traverten, Granit, Andezit, Bazalt gibi blok olarak üretilen taşlar ile dekoratif amaçla kullanılan doğal taşlar.

c) (Ek: 4/2/2015-6592/1 md.) Kalsit, Dolomit, Kalker, Granit, Andezit, Bazalt gibi kayaçlardan entegre çimento, kireç ve kalsit öğütme tesisinde kullanılan kayaçlar

III. Grup madenler

Deniz, göl, kaynak suyundan elde edilecek eriyik halde bulunan tuzlar, karbondioksit (CO₂) gazı (jeotermal, doğal gaz ve petrollü alanlar hariç) Hidrojen Sülfür (7/3/1954 tarihli ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla).

IV. Grup madenler

a) Kaolen, Dikit, Nakrit, Halloysit, Endellit, Anaksit, Bentonit, Montmorillonit, Baydilit, Nontronit, Saponit, Hektorit, İllit, Vermikülit, Allofan, İmalogit, Klorit, Sepiyolit, Paligorskit (Atapuljit), Loglinit ve bunların karışımı killeri, Refrakter killeri, Jips, Anhidrit, Alünit (Şap), Halit, Sodyum, Potasyum, Lityum, Kalsiyum, Magnezyum, Klor, Nitrat, İyot, Flor, Brom ve diğer tuzlar, Bor tuzları (Kolemanit, Uleksit, Borasit, Tinkal, Pandemit veya bünyesinde en az %10 B₂O₃ içeren diğer Bor mineralleri), Stronsiyum tuzları (Selestin, Stronsianit), Barit, Vollaştonit,

Talk, Steatit, Pirofillit, Diatomit, Olivin, Dunit, Sillimanit, Andaluzit, Dumortierit, Disten (Kyanit), Fosfat, Apatit, Asbest (Amyant), Manyezit, Huntit, Tabii Soda mineralleri (Trona, Nakolit, Davsonit), Zeolit, Pomza, Pekştayn, Perlit, Obsidyen, Grafit, Kükürt, Flüorit, Kriyolit, Zımpara Taşı, Korundum, Diyasporit, Kuvars, Kuvarsit ve bileşiminde en az %80 SiO₂ ihtiva eden Kuvars kumu, Feldispat (Feldispat ve Feldispatoid grubu mineraller), Mika (Biyotit, Muskovit, Serisit, Lepidolit, Flogopit), Nefelinli Siyenit, Kalsedon (Sileks, Çört).

b) Turba, Linyit, Taşkömürü, (...) [3] Antrasit, Asfaltit, Bitümlü Şist, Bitümlü Şeyl, (...) 2 Kokolit ve Sapropel (Petrol Kanunu hükümleri mahfuz kalmak kaydıyla).

c) Altın, Gümüş, Platin, Bakır, Kurşun, Çinko, Demir, Pirit, Manganez, Krom, Civa, Antimuan, Kalay, Vanadyum, Arsenik, Molibden, Tungsten (Volfamit, Şelit), Kobalt, Nikel, Kadmiyum, Bizmut, Titan (İlmenit, Rutil), Alüminyum (Boksit, Gipsit, Böhmite), Nadir toprak elementleri (Seryum Grubu, Yttriyum Grubu) ve Nadir toprak mineralleri (Bastnazit, Monazit, Ksenotim, Serit, Oyksehit, Samarskit, Fergusonit), Sezyum, Rubidyum, Berilyum, İndiyum, Galyum, Talyum, Zirkonyum, Hafniyum, Germanyum, Niobyum, Tantalyum, Selenyum, Telluryum, Renyum.[4]

ç) (Ek: 4/2/2015-6592/1 md.) Uranyum, Toryum, Radyum gibi elementleri içeren radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddeler.

V. Grup madenler

Elmas, Safir, Yakut, Beril, Zümrüt, Morganit, Akuvamarin, Heliodor, Aleksandirit, Agat, Oniks, Sardoniks, Jasp, Karnolin, Heliotrop, Kantaşı, Krizopras, Opal (İrize Opal, Kırmızı Opal, Siyah Opal, Ağaç Opal), Kuvars kristalleri (Ametist, Sitrin, Neceftaşı (Dağ kristali), Dumanlı Kuvars, Kedigözü, Avanturin, Venüstaşı, Gül Kuvars), Turmalin (Rubellit, Vardelit, İndigolit), Topaz, Aytışı, Turkuaz (Firuze), Spodümen, Kehribar, Lazurit (Lapislazuli), Oltutaşı, Diopsit, Amozonit, Lületaş, Labrodorit, Epidot (Zeosit, Tanzonit), Spinel, Jadeit, Yeşim veya Jad, Rodonit, Rodokrozit, Granat Minarelleri (Spesartin, Grosüller Hessanit, Dermontoit, Uvarovit, Piroper, Almandin), Diaspor Kristalleri, Kemenerit.

kullanım alanlarına göre sayma usulü (tadadi sistem)³⁰ ile beş ana gruba ve bu grupların altında bentlere ayrılmıştır³¹. Madde ile düzenlenen sistematikte kullanım alanları dikkate alınarak: yol ve benzeri inşaat yapı malzemesi, mimari dekorasyon malzemesi, çimento sanayiinde kullanılan hammaddeler, enerji üretiminde kullanılan madenler, metal madenler, endüstriyel hammaddeler, süs ve dekorasyon malzemesi olan madenler ve radyoaktif mineraller olarak gruplandırılmıştır. Her grup kendi içinde mineralojik özelliklerine göre ayrıma tabi tutulmuştur.

Maden Kanunu'nun çok sayıda maddesinde maden gruplarına ve alt bentlere atıf yapılmaktadır. Kanun'un 16. maddesi ile maden gruplarına göre bir grup maden arama ruhsatına, bir grup maden ise doğrudan işletme ruhsatına bağlanmıştır. Ruhsat bedeli, devlet hakkı gibi mali yükümlülükler ile uygulanacak teşvikler de yine maden grupları özelinde farklılık göstermektedir. Bu nedenle Kanun'un 2. maddesi, diğer maddelerin ve ikincil mevzuatın uygulama alanını tespit etmek bakımından önemlidir³². Uygulamada üretilecek madenin hangi grupta ve alt bentte olduğu, maden ruhsatına ve maden siciline işlenerek belirlenir³³.

Devletin hükümrانlığının esas olması, özel hukuk kişilerine verilecek iznin kanunla düzenlenmesi kuralı karşısında, özel hukuk kişilerince aranması, üretilmesi yasaklanan veya kısıtlanan madenlerin var olup olmadığı da incelenmelidir. Devletlerin savunma başta olmak üzere enerji, uluslararası tedarik, sanayi, denizcilik, havagazı, iletişim, ulaştırma ve hatta tarım alanlarında gerekli görmesi halinde belli bir madeni kendi tekeline alması mümkündür.

Kanun koyucu belli madenlere ve minerallere yönelik düzenlemeleri ruhsatlandırma yönteminde olduğu gibi hak sahipliği bakımından ayrıksı düzenlemelere tabi tutmuştur. Enerji hammaddelerinin ve metal hammadde ihtiyacının fazla oluşu, özel sektör yatırımcılarının faaliyette bulunma koşullarının henüz tam olarak oluşmadığı dönemlerde maden türleri özelinde veya madenlerin üretildiği yer, saha özelinde Devlet tekeli uygulanmıştır.

4/10/1978 tarihli ve 2172 sayılı Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun³⁴ ve belli madenler üzerinde sadece Devletin hak sahibi olabileceğini düzenleyen 10/6/1983 tarih ve 2840 Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun ile enerji hammaddeleri, radyoaktif mineraller gibi stratejik öneme sahip madenler ile bazı metal madenler ve yine ülkemizde rezerv yoğunluğu yüksek olan bor madeninin işletilmesi Devlet tekeline³⁵ bırakılmıştır.

Yakın zamanda özel hukuk tüzel kişisi lehine düzenlenmiş olan uranyum arama ruhsatları 2840 sayılı Kanun'un 2. maddesi³⁶ uyarınca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca iptal edilmiş³⁷, ruhsat sahibi, yabancı yatırımcı olduğu ve ABD Hükümeti ile akdedilen 1985 tarihli

30 Yavuz Fındıkgil, Maden Hukuku, (İstanbul: İstanbul Teknik Üniversite Matbaası, 1966), 2.

31 Mustafa Topaloğlu, Maden Hukuku, (Adana: Karahan Yayınları, 2011), 12-13.

32 Dursun, Maden Hukukunda Rödevans Sözleşmesi, 244; Özdemir Mallı, Madenlerle İlgili Yaptırım Uygulama ve Kentleşme Bağlamında Kısıtlama Yetkisi, 57.

33 Hayrettin Kurt, Türk Hukukunda Maden Ruhsatı ve Sicili, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 196.

34 1973-1977 yıllarını kapsayan 3. Beş yıllık kalkınma planında elektrik enerjisi üretmeye elverişli linyit yatakları ile radyoaktif mineraller, tungsten, bor tuzları kamu işletmesine alınmış, 4. Beş yıllık kalkınma planında ise gübre hammaddeleri, taşkömürü, linyit ve metal madenlerin sanayiinin temel girdisi olduğu tespiti yapılarak linyit yatakları, demir, volfram, taşkömürü, manganez ve manyezit, krom, bakır başta olmak üzere yoğun olarak metalik madenler incelenmiştir. 2172 sayılı Kanun özel müteşebbislere ait bazı sahaları kamu tekeline aldığından Kanun ile madene el koyma usulü, çalışanların durumu, hak sahibine ödenmesi gereken tazminatın belirlenme şekli düzenlenmiştir.

35 Kalkınma Planı için: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Plani_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf, s. 269-285. Erişim Tarihi: 13.05.2025

36 Kalkınma Planı için: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani_1979_1983.pdf, s. 228, 230, 240. Erişim Tarihi: 13.05.2025.

37 Bor mineralleri ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğüne işletilmektedir.

38 2840 sayılı Kanun "Devlet eliyle işletilecek madenler Madde 2 – (Değişik birinci cümle: 16/2/1994 - 3971/1 md.) Bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi Devlet eliyle yapılır. Bu madenler için 6309 sayılı Maden Kanunu gereğince gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerine verilmiş olan ruhsatlar iptal edilmiştir."

39 Kurt, Türk Hukukunda Maden Ruhsatı ve Sicili, 128, 129.

Türkiye-ABD İkili Yatırım Anlaşması³⁸ uyarınca yabancı yatırımcı adına ruhsatların düzenlendiği ve dolayısıyla yabancılık unsuru bulunduğu iddiası ile uluslararası tahkim yoluna başvurmuş, ruhsatların Türkiye Cumhuriyeti tekeline geçmesi karşısında yatırımcının yapmış olduğu yatırım giderlerinin tazminine karar verilmiş, kar mahrumiyeti talebi ise reddedilmiştir³⁹.

2. Arama Ruhsatı

Madenlerin aranması için, Maden Kanunu’nun 16 ve 17. maddelerine göre yapılacak başvurunun tamamlanarak arama ruhsat alınması zorunludur. 16. maddede I. Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi madenler için teknik olarak ayrıntılı bir arama faaliyeti gerekli olmadığından, bu madenler basit işlemlerle tespit edilebildiğinden arama dönemi ve dolayısıyla arama ruhsat aşaması öngörülmemiş, doğrudan işletme ruhsatı ile ruhsatlandırılacakları kurala bağlanmıştır.

Diğer maden grupları için ise arama ruhsatı alınarak madencilik faaliyetlerine başlanacağı, arama döneminin mevzuata uygun şekilde tamamlanmasından sonra işletme ruhsatı aşamasına geçileceği düzenlenmiştir. Arama dönemi 17. maddede tüm maden grupları bakımından ön arama ve devamında genel arama, IV. Grup madenler için genel arama dönemini takip eden detay arama ve ruhsat sahibinin tercihine bağlı olmak kaydıyla IV. Grup (b), (c) ve (ç) bendi madenler için fizibilite dönemi olarak alt dönemlere ayrılmıştır.

3. İşletme Ruhsatı ve İşletme İzni

16. madde uyarınca arama dönemine tabi tutulmayan I. Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi madenler için doğrudan, diğer maden grupları bakımından ise arama ruhsatı yükümlülüklerinin tamamlanmasından sonra işletme ruhsatı düzenlenmektedir.

Maden işletme hakkı, madenin bulunması sonrası yer altında ve üstünde tesis kurulması, topraktan sökülün madenin bu tesislerde işleme tabi tutulması, zenginleştirilmesi ve satışa sunulması haklarını ihtiva etmektedir⁴⁰. 3. maddede işletme ruhsatı “*İşletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesi*” olarak tanımlanmışsa da bu yetki tek başına madenin arzından sökülmesine, üretilmesine imkân vermemektedir. İşletme ruhsatının sayılan hakları ihtiva edebilmesi için ruhsat sınırları içinde “*işletme izni*”nin alınması zorunludur.

“*İşletme izni*” işletme ruhsatından farklıdır ve ancak işletme izninin verilmesinden sonra üretime başlanabilmektedir. İşletme ruhsatı, işletme izni için alınması gereken ve Maden Kanunu’nun 7. maddesinde düzenlendiği için uygulamada “*yedinci madde izinleri*” olarak ifade edilen izinlere müracaat etme, ilgili kamu kurum ve kuruluşları nezdinde işlem yapma hakkı sağlamaktadır^{41 42}.

38 1985 tarihli Türkiye-ABD İkili Yatırım Anlaşması https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc072/kanuntbmmc072/kanuntbmmc07203533.pdf Erişim Tarihi: 13.06.2025.

39 Uranyum ruhsatlarına ilişkin tahkim dosyası için:

<https://icsid.worldbank.org/cases/case-database/case-detail?CaseNo=ARB/18/46> Erişim Tarihi: 19.06.2025.

40 Erdoğan Göger, Maden Hukuku, (Ankara: Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 441, 1979), 169-170, 207.

41 Başlıca izinler 1-Mülkiyet İzni (orman, hazine, özel mülk vb.) 2- Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) İzni 3- İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı (Gayri Sıhhi Müessese İzni GSM) 4- Projenin yeri ve kapsamına göre alınması gereken varsa diğer izinlerdir. (Günay, Maden Hukuku, 104.) Orman ve mera gibi mülkiyete ilişkin izinler ile ÇED kararı madenin bulunduğu yer/alan ile ilgili olup 10.08.2005 tarih ve 25902 sayılı R.G.’de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik uyarınca alınması gereken gayrisıhhi müessese izni, kurulacak tesisler için alınacak inşaat ve yapı izinleri, elektrik ve su kullanım izni, patlatma yöntemi ile üretim yapılması durumunda patlayıcı madde satın alma, kullanma ve depolama izinleri, çevre mevzuatı kapsamında alınması gereken emisyon izinleri ise salt bir ticari işletme kurulmasından doğan izinlerdir. (Özdemir Mallı, Madenlerle İlgili Yaptırım Uygulama ve Kentleşme Bağlamında Kısıtlama Yetkisi, 73.)

42 Uygulamada ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından alınan çevresel etki değerlendirme kararı, orman izni, mera tahsis değişikliği, gayri sıhhi müessese izni ve benzeri izinlerde idari sürecin uzun olmasının maden yatırımlarının geciktirdiği görüşü hakimdir. Bkz: Taşkın Deniz Yıldız, İşletme İzni Sürecinin Madencilik Sektörüne Etkileri, (Ankara: İKSAD Yayınevi, 2020), 6,31,88. <https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2020/09/ISLETME-IZIN-SURECININ-MADENCILIK-SEKTORUNE-ETKILERI.pdf> Erişim Tarihi: 17.06.2025.

İşletme izni maden arama ve işletme ruhsatında olduğu gibi Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) tarafından düzenlenir ve işletme ruhsatına bağlı bir yetkidir, buna bağlı olarak işletme ruhsatının tek başına devredilebilmesi mümkünken işletme izni ancak işletme ruhsatı ile birlikte devredilebilir. Başka bir deyişle işletme izni işletme ruhsatından ayrı olarak devredilemez⁴³. Dursun, Kanun'un 27. maddesine yer alan “*işletme ruhsatı bir bütün olarak devredilir*” kuralının Kanun'un 5. maddesi ile düzenlenen maden hakkının bölünemez olması ilkesini destekler nitelikte olduğu görüşündedir⁴⁴.

İşletme izni bir ruhsat değil yetki belgesi niteliğindedir ve maden siciline, bağlı olduğu işletme ruhsatı ile birlikte koordinatları belirtilerek işlenir⁴⁵. Bir maden alanında işletme izninin varlığı, bütün izinlerin tamamlanarak işletme ruhsatının üretme yetkisi verdiği madenin üretimine bir engel kalmadığını gösterir⁴⁶.

İşletme izin alanı belirlenirken işletme ruhsatı sınırları içerisinde tespit edilen rezerv alanlarına göre madenin ekonomik ve hukuki açıdan işletilebilir kısmın bulunduğu ve maden varlığının yoğunlaştığı koordinatlar esas alınır, bu nedenle işletme ruhsat alanı ile işletme izin alan boyutları birbirinden farklı olabilir ancak kural, işletme izninin işletme ruhsat sınırları içinde olmasıdır ve mevzuatta istisnası yoktur. İşletme izni, görünür rezerv alanının⁴⁷ belirlenmesiyle tespit edilen koordinatlarla sınırlandırıldığından çoğunlukla işletme ruhsat alanından küçük olabilir⁴⁸ ancak aynı sınırlara sahip olması da mümkündür. Uygulamada 6309 sayılı Maden Kanunu döneminde imtiyaz olarak düzenlenen ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na intibak yapılırken işletme izni olarak işlenen eski ruhsatlar ile Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce hak kazanılan⁴⁹ işletme izni alanlarında ruhsat ile izin sınırlarının aynı olduğu ruhsatlar mevcuttur. Madenciliğin yapıldığı yerin coğrafi şekli, üretilen maden grubu ve alanda yapılan madencilik faaliyetinin süresi nedeniyle de işletme ruhsat alanı ile işletme izin koordinatlarının aynı olması da mümkündür.

Diğer izinler nedeniyle üretim yapılacak alana dair kısıt bulunması ve alanın büyüklüğü nispetinde belirlenen mali yükümlülükler de işletme izni alanının belirlenmesinde etkilidir⁵⁰. İşletme izni öncülü çok sayıda izin olması, her bir izin için idari süreç işletilmesi ve buna bağlı olarak madencilik yatırımına başlamanın zor olması nedeniyle faaliyetlere görece izin alınması kolay olan alanlardan başlanması tercih edilmektedir⁵¹. Bu durumda görünür rezerv tanımında yer verilen madenin hukuki açıdan ve ekonomik olarak üretilebilme şartları dikkate alınırken bürokratik süreç bakımından da idari tasarrufun hızı süreçte etkili olmaktadır.

İşletme ruhsatı düzenlendikten sonra üç yıl içinde “*yedinci madde izinlerinin*” alınması ve MAPEG'e sunularak işletme izni talebinde bulunulması gerekmektedir; aksi durumda üç yılın

43 Kanun'un 27 nci maddesinde işletme izninin işletme ruhsatı ile birlikte bir bütün olarak devredileceği düzenlenmiştir.

44 Dursun, Maden Hukukunda Rödovans Sözleşmesi, 300.

45 Maden Yönetmeliği Madde 28 ile işletme izin başvuruları düzenlenmiş, 96'ncı maddede işletme izni sicile kaydedilecek unsurlar arasında sayılmıştır.

46 Yıldız, İşletme İzin Sürecinin Madencilik Sektörüne Etkileri, 34.

47 3213 sayılı M.K. “Tanımlar: Madde 3: Görünür Rezerv: (Değişik: 4/2/2015-6592/2 md.) Kaynağın üç boyutu ile belirlenmiş olan ve bu boyutlar içerisinde sürekliliği konusunda en az risk taşıyan, jeolojik, madencilik, metalürjik, ekonomik, pazarlama, hukuki, çevresel, sosyal, mali etkenlerin altında ve günün şartlarında işletilebilir kısmı ifade eder.”

48 Yıldız, İşletme İzin Sürecinin Madencilik Sektörüne Etkileri, 33.

49 29.07.2022 tarih ve 31907 sayılı R.G.'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği “Kanunen muafiyet hakkı olan projeler GEÇİCİ MADDE 2- (1) 7/2/1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin yayımı tarihinden önce üretime ve/veya işletmeye başladığı belirlenen projeler bu Yönetmelik hükümlerinden muafır.”

50 ÇED sürecinin işletme iznine etkileri için bkz : Taşkın Deniz Yıldız, “How can the effects of EIA procedures and legislation foreseen for the mining operation activities to mining change positively in Turkey?” (2021) Resources Policy, 72, 102018. Erişim: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102018>, 125.

51 Taşkın Deniz Yıldız, “İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatının(GSM)Mevzuat Ve Madencilik Sektörü Açısından Değerlendirilmesi GSM Ruhsatı ÇED Kapsamına Alınabilir Mi?” Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2020, Sayı: 24 (2), 158.

dolması ile ruhsat sahibine idari para cezası verilmekte⁵², devamında işletme izninin alınamadığı sonraki her yıl için idari para cezası uygulanmaya devam olunmaktadır. Ruhsat süresi sonuna kadar işletme izninin alınamaması durumunda ise ruhsat hukuku sonlanmaktadır⁵³.

III. YETKİLİ İDARE VE İKİNCİL MEVZUAT

Maden Kanunu’nun 16. maddesinde müracaat, 30. maddesine ihale usulü olmak üzere maden gruplarına göre iki ruhsatlandırma yöntemi düzenlenmiş, madenlerin ruhsatlandırılmasında maden grupları özelinde iki farklı idare yetkili kılınmıştır. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının kendi ruhsatlarına ilişkin ihale yetkileri ise çalışmanın ilgili bölümünde açıklanmaktadır.

A. I. GRUP (A) BENDİ MADENLER BAKIMINDAN YETKİ

Maden Kanunu’nda MAPEG tanımına yer verilerek ruhsatlandırma, ihale ve ruhsat hukukuna dair iş ve işlemlerde yetkili kılınmış⁵⁴, ancak 16. maddenin I. Grup (a) bendi madenlerin diğer madenlerden ayrıksı olarak il özel idarelerince, büyükşehirlerde ise valiliklerce⁵⁵ ruhsatlandırılacağı düzenlenmiştir.

16. maddenin 2. fıkrasında I. Grup (a) bendi madenlerin ihale ile ruhsatlandırılacağı, ruhsatlandırma öncesinde ihale sürecinde MAPEG’in uygun görüşünün alınacağı, özel mülkiyete tabi alanlarda ihale yapılamayacağı, bu alanların ruhsatlandırılabilmesi için mülk sahibinin izninin alınması gerektiği, ancak istisnai olarak mülkiyet hakkı sahibinin mülkiyet sınırlarında kalan kısım için bedel alınmaksızın ruhsat alabileceği⁵⁶ ve bu alanların 10 hektarı geçemeyeceği düzenlenmiştir. Bu madenlerin ruhsatlandırılmasına ilişkin ikincil mevzuat ise Maden Kanunu ve Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’nden ayrıksı olarak düzenlenen Maden Kanunu’nun I (A) Grubu Madenleri İle İlgili Uygulama Yönetmeliği’dir. I. Grup (a) bendi madenler doğrudan işletme ruhsatı ile düzenlendiğinden yetkili idarenin düzenleyeceği ruhsat işletme ruhsatı olacaktır ve bu ruhsatlarda işletme izni de yine ilgili idare tarafından verilecektir

B. I. GRUP MADENLER DIŞINDAKİ MADENLER BAKIMINDAN YETKİ

I. Grup (a) bendi madenlerin dışındaki madenler ise 16. ve 30. maddeler uyarınca MAPEG tarafından ruhsatlandırılmakta, işletme izinleri de 24. maddeye göre yine MAPEG tarafından düzenlenmektedir⁵⁷.

52 3213 sayılı M.K., “Madde: 24/11 : (Değişik onbirinci fıkra: 4/2/2015 – 6592/13 md.) 7 nci maddeye göre gerekli izinlerin alınmasından itibaren işletme izni verilir. Bu iznin verildiği tarihten itibaren Devlet hakkı alınır. Ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde 7 nci maddeye göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirme kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile MAPEG’in kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili izinlerin MAPEG’e verilmesini müteakip, işletme izni düzenlenir. Süresi içinde yükümlülükleri yerine getirilmeyen ruhsatlar için her yıl 50.000 TL idari para cezası verilir. İşletme ruhsat süresi sonuna kadar bu fıkra da belirtilen izinlerden dolayı işletme izninin alınamaması hâlinde ruhsat süresi uzatılmaz.”

53 İzin başvurularından sadece ÇED süreci ile ilgili hususlara göre karar verilmemesi, 3213 sayılı Kanun’un 24. maddesinin 11. fıkrası uyarınca ruhsat yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içerisinde mülkiyet iznine ilişkin olarak davacının bir girişimde bulunup bulunmadığının, bulunmuş ise sonucunun ne olduğunun, davacı şirketin gerekli izinleri tamamlayarak bir an önce madeni işletmeye başlama iradesini ortaya koyup koymadığının netleştirilmesi gerekmektedir. (Danıştay 8. D., 06.06.2024, 2021/6127 E., 2024/3578 K., Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı, Erişim Tarihi: 13.05.2016)

54 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Madde:768/a’da “Tabii kaynaklar ile ilgili araştırma izni, arama ve işletme ruhsatı, işletme izni vermek ve bunlarla ilgili diğer işlemleri yapmak” MAPEG’in görevleri arasında sayılmıştır.

55 Maden Kanununun I (A) Grubu Madenleri İle İlgili Uygulama Yönetmeliği’ne göre “İlgili İdare: İl özel idaresini” ifade eder. Yönetmeliğin “Büyükşehir belediye sınırları içindeki işlemler” başlıklı Ek Madde 1’i uyarınca “(Ek:RG-29/5/2013-28661) Bu Yönetmelikte il özel idarelerince yürütülen iş ve işlemler, bu maddenin yürürlüğe girmesinden sonraki ilk mahalli idareler genel seçiminden sonra il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde valiliklerce yürütülür.”

56 I. Grup (a) bendi madenler genellikle nehir kıyılarında, dere yataklarında bulunan kum ve çakıldır. Bu madenler yoğun olarak yol ve inşaat yapımında kullanılmakta ve Kanunun 46. maddesi uyarınca kamulaştırma kapsamı dışındadır. Bu nedenle özel mülkiyete konu alanlarda ancak mülk sahibinin kendisine yahut izin vermesi halinde üçüncü şahıslara ruhsat verilebileceği düzenlenmiştir.

57 Dursun, Maden Hukukunda Rödovans Sözleşmesi, 250.

4 sayılı CBK'nın 768. maddesinde “f) *Tabii kaynak açısından sahalanın potansiyelini tespit etmek ve potansiyel olarak tespit ettiği sahalaları ilanla açık artırmaya ve ihaleye çıkarıp arama ruhsatı vermek, ihalelik sahalardaki rezervin tespitine yönelik olarak gerekli çalışmaları yapmak ve yaptırmak, gerektiğinde hizmet satın almak ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla protokol yapmak*” görevi ile MAPEG’e ihaleye çıkartılacak alandaki rezerv tespitine yönelik yetkiler de tanınmıştır⁵⁸.

İhale sürecinde alınan teminatın irat kaydedilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada Danıştay, Maden Sahaları İhale Yönetmeliği ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 768. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine atıfla MAPEG’in potansiyel olarak tespit edilen sahalaları ilanla açık artırmaya ve ihaleye çıkarıp arama ruhsatı vermekle görevli ve yetkili olduğunu, bu yetkiye dayanarak ruhsat ihalelerinin sağlıklı ve güvenli şekilde gerçekleştirilmesine yönelik tedbirler alma, belirlenen yükümlülüklerin ihlali durumunda yaptırımlar uygulama, bu yaptırımların türünü ve miktarını belirleme ve sözü edilen görev alanıyla ilgili olarak ikincil mevzuatla getirilen idari tedbirleri uygulama yetkisiyle donatıldığı görüşüne yer vermiştir⁵⁹.

Maden Sahaları İhale Yönetmeliği ile düzenlenen teminatın irat kaydedilmesi bir idari tedbirdir ve idari tedbirlerin hukuki belirlilik ilkesi gereğince mevzuatta belirlenmiş olması, erişilebilir olması, öngörülebilir olması ve fiilin ağırlığı ile tedbir arasında ölçülülük bakımından denge olması gerekir⁶⁰. İdari tedbirlerin temel amacı cezalandırmak değil belirli bir kamu hizmeti alanında kurulan düzeni korumaktır ancak her türlü idari tedbirin kanunda sayılması hukuken mümkün olmadığından, ihaleye başvuru kriteri olarak teminat alınmasının ve bu teminatın ihaleyi kazananın ihale bedelini belirlenen sürede yatırmaması halinde irat kaydının sayılan ilkelere uygun olduğu ve ölçülülük ilkesini aşmadığı sürece hukuka uygun olacağı değerlendirilmektedir. Danıştay’ın anılan kararı gerek MAPEG’in yetkisini gerekse bu yetkisini kullanırken uyması gereken ilkeleri belirlemesi ve idari tasarruf yetkisinin sınırlarını çizmesi bakımından önemlidir.

C. ETKB TAŞINMAZ KOMİSYONU

Cumhurbaşkanlığı’nın 2018/8 sayılı genelgesi gereğince “*Kamu kurum ve kuruluşları (belediyeler ve il özel idareleri hariç) ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait şirketler, kendi mülkiyetlerinde veya tasarruflarında bulunan taşınmazlarıyla ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşları, vakıf, dernek veya bunların şirketlerine, gerçek veya tüzel kişilere; satış, kira, irtifak, takas, tahsis, devir ve benzeri her türlü tasarrufa yönelik işlemlerini, bakanlıklar ile bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşlarında bakan yardımcısı, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında üst yönetici başkanlığında teşkil ettirilen komisyonlar vasıtasıyla yapacaklardır.*”

Genelge’ye uygun olarak oluşturulan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Bağlı, İlgili ve İlişkili Kuruluşlar Taşınmaz Komisyonu⁶¹ madenler üzerinde tesis olunan haklar

58 Rezerv belirleme yetkisi MTA’nın yürüttüğü maden arama faaliyetlerinden farklı olup ihale edilecek sahaya ilişkin veri elde etmeye yöneliktir.

59 Danıştay 13. D. 12.11.2024, 2024/2262 E., 2024/4722 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 13.05.2025 .

60 AYM 11/11/2021, 2019/110 E., 2021/85 K., <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2021-85-nrm.pdf> Erişim tarihi: 13.05.2025.

61 Anayasa’nın 6771 sayılı Kanunla değiştirilen 104. üncü maddesinde Cumhurbaşkanının Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlere ilişkin olmamak kaydıyla yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabileceği, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabileceği düzenlenmiştir.

bakımından incelemeler yapmaktadır. MAPEG, 5108 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu’nun II. Sayılı Cetvelinde yer alan özel bütçeli idarelerden olması nedeniyle Genelge kapsamına giren idarelerdendir ve madenlerin Devlet’in hüküm ve tasarrufu altında olması, madenlerin topraktan sökülmediği müddetçe taşınmaz olarak nitelendirilmesi⁶² nedeniyle MAPEG tarafından düzenlenen ruhsatlar ETKB Taşınmaz Komisyonu’nun incelemesine tabi tutulmaktadır.

Taşınmaz Komisyonu arama ruhsatı, işletme ruhsatı, işletme izni, temdit⁶³, kamulaştırma, rüdevans sözleşmesi sicile şerhi talebi, ruhsat sahibi şirketin hisse devri ve ruhsat devir talepleri ile ihale onaylarını incelemekte, verilen kararlar MAPEG’in internet sayfasında yayınlanmaktadır⁶⁴.

Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nin 2012/5 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nin⁶⁵ devamı niteliğinde olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Topaloğlu’na göre Danıştay kararı⁶⁶ ile iptal edilen Başbakanlık Genelgesi’nde yetki gaspı söz konusu iken Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Cumhurbaşkanı yürütmenin başı olarak kendisine bağlı bulunan kamu kuruluşlarının taşınmazlarına ilişkin izin, tahsis, satış gibi tasarruflarda bulurken özel komisyon vasıtasıyla nihai kararın verilmesini istemekte, Cumhurbaşkanlığı makamı, izin yetkisini bizzat kendi uhdesine almamakta, sadece yürütmenin izin sürecinin organizasyonunu belirlemekte, gerçekleşen izin süreçleri ile ilgili bilgi almak istemektedir ve bu nedenle Maden Kanunu dışındaki diğer izinler bakımından bir yetki gaspı söz konusu değildir⁶⁷.

Danıştay Sekizinci Dairesi, taşınmaz komisyonu kararının iptal talebi ile açılan davada⁶⁸ Kanun’un 7. maddesine göre bu kanun dışında madencilik faaliyetleri ile ilgili olarak yapılacak her türlü kısıtlamanın ancak kanun ile düzenlenebileceği, bu kurala göre madencilik faaliyetlerinin Maden Kanunu’nda sayılanlar dışında herhangi bir izne tâbi tutulamayacağı, sınır getiren düzenlemelerin ise yalnızca kanun hükmü ile öngörülebileceği görüşüne yer vermiş,

62 Danıştay Devletin hüküm ve tasarrufu altına olma kuralını “kamu mülkiyeti” anlayışı ile ele almaktadır. “... buna karşılık kamu yararı, kamu güvenliği, kamu sağlığı ve esenliği ile çok yakından ilgili olan deniz ve göl kıyıları, yer altı suları, madenler, petrol yatakları ve ormanlar söz konusu hükmün kapsamına sokulmamış ise de, bütün bunların da Devletin hakimiyeti (hüküm ve tasarrufu) altında bulunan yerlerden olduğu ve ilgili taşınmaz özel mülkiyete konu olsa dahi madenlerin özel mülkiyete konu olamayacağı kuşkusuzdur. (Danıştay 8. D., 1981/1909 E., 1984/1662 K.) ; “Bulunduğu yerden çıkartılmadıkça toprak ile bütün olan madenler arızdan sökülmedikçe bulunduğu yer / taşınmazın hukuku ile yakından ilgilidir. Bu nedenle maden arama ve üretme safhalarında 3213 sayılı Kanunun 46 ncı maddesi uyarınca taşınmazlara özgü olarak kamulaştırma işlemleri yapılmaktadır.” (Yargıtay HGK., 30/09/1981 T., 1981/1-167 E.,1981/656 K.) Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

63 İşletme ruhsat süresinin uzatılması.

64 Duyurular başlığı altında çok sayıda komisyon kararı tarih sırası ile verilmektedir. <https://mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyurular/1/45> Erişim Tarihi: 17.06.2025.

65 16.06.2012 tarih, 28325 sayılı R.G., 2012/15 sayılı Genelge: “Kamu kurum ve kuruluşları (Belediyeler ve il özel idareleri hariç) ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait şirketlerin, kendi mülkiyetlerinde veya tasarruflarında bulunan taşınmazlarıyla ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşları, vakıf, dernek veya bunların şirketlerine, gerçek veya tüzel kişilere; satış, kira, irtifak, takas, tahsis, devir vb. her türlü tasarrufa yönelik işlemleri için Başbakanlıktan izin alınacaktır.”

66 3213 sayılı M.K. md. 7/1’de yer alan “Bu Kanun dışında madencilik faaliyetleri ile ilgili olarak yapılacak her türlü kısıtlama ancak kanun ile düzenlenir.” kuralı karşısında Başbakanlık tarafından izin verilmemesi nedeniyle davacı adına maden arama ruhsatı düzenlenmediği anlaşıldığından, dava konusu Genelge ile maden mevzuatında öngörülmemen ayrı bir izin müessesesi getirildiği, bu hali ile dava konusu Genelgenin, maden ruhsatları bakımından kısıtlayıcı hükümler içeren ve üst hukuk normu olan Maden Kanunu ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği’ne aykırı bir düzenleme olduğu sonucuna varılmıştır. (Danıştay 8.D.,03/12/2018, 2014/7883 E.,2018/7636 K. ;Danıştay İDDK 05/02/2020, 2019/1456 E., 2020/249 K.) Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

67 Mustafa Topaloğlu, Maden Hukuku İle İlgili Makaleler, (İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2019),115.

68 Danıştay 8. D., 19.12.2024, 2023/6032 E., 2024/7192 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

madenlere (taşınmazlara)⁶⁹ yönelik işlemlerin komisyonlarca karara bağlanması yönünde Genelge ile yeni bir şart getirilmesini normlar hiyerarşisine aykırı bulmuştur⁷⁰.

Komisyon tarafından reddedilen ihale onayına ilişkin davada Danıştay On Üçüncü Dairesince maden sahalarının ihalesine ve ihale sürecinin yönetmelik kapsamında inceleme yapılarak, ihale yapma ve ihalelerde idareye tanınan “onay” yetkisinin komisyon tarafından kullanılması incelenmiş, Yönetmeliğin 22. maddesi ile MAPEG’e verilen ihale onay yetkisinin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’ne göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Olur’u ile ETKB Bakan Yardımcısı Başkanlığında, Bakan Yardımcısı, MAPEG Genel Müdürü ve MAPEG Genel Müdür Yardımcısı’ndan oluşan komisyona verilmesi ve bu komisyonda MAPEG’in de yer alması nedeniyle yetki gaspı olduğu yönündeki iddialar kabul görmemiş, dolayısıyla Taşınmaz Komisyonu kararı yeni bir izin olarak yorumlanmamıştır⁷¹.

Danıştay On Üçüncü Dairesi, Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’nin ETKB’nca yürütüldüğünü, Genelge’nin ise Cumhurbaşkanlığı’nca düzenlendiğini belirtilerek Cumhurbaşkanlığı’nca çıkartılan genelgelerin Bakanlıklarca çıkartılan yönetmeliklere göre üst norm olması karşısında Genelge’de hüküm bulunmayan hallerde ilgili Yönetmeliğin uygulanması gerektiğini de ifade etmiştir.

Karar’da yetkiden ve uygulanacak mevzuattan doğan hukuki tereddüt giderildikten sonra ihale onayının neden tamamlanmadığı somut olay bakımından incelenerek ihaleye katılan istekli sayısı, sahanın mahiyeti, teklif miktarı ve rekabet koşulları bakımından idarenin kamu yararı gözeterek verdiği kararın somut gerekçelerle ortaya konup konulamadığı araştırılmıştır.

Danıştay On Üçüncü Dairesi bir başka kararında; ihalenin MAPEG tarafından iptal edildiği durumda ise maden ihalelerine ilişkin iş ve işlemlerde idarenin, ihtiyaçları uygun şartlarla, zamanında karşılaması ve kaynaklarını verimli kullanması gerektiği yönünde kabul görmüş genel ilkeler doğrultusunda maden sahası ihalesini iptal etmesi halinde kamu yararına aykırılık olmadığı görüşüne varmıştır⁷².

Aksi yöndeki bir kararında ise MAPEG’in üyesi olduğu Taşınmaz Komisyonu’nca verilen nihaî kararları uygun bulma veya bulmama konusunda takdir yetkisi varsa da bu yetkinin makul ve meşru sebepler dikkate alınarak verilmesi gerektiği, eşit muamele ilkesine uygun olacak şekilde aynı grup madenlerde, aynı bölgede bulunan alanlarda yapılacak farklı ihalelerde birbirine benzer ve teknik açıdan ortaya konabilen somut gerekçelerle kullanılabileceği değerlendirmesi yapmıştır⁷³.

69 Danıştay 8. D., 19.12.2024, 2023/6032 E., 2024/7192 K. sayılı kararın gerekçesinde “madenlere (taşınmazlara) yönelik” ibaresine yer verilmiştir. Danıştay 8. Daire Başkanlığı’nın taşınmaz komisyonuna ilişkin diğer kararlarında da aynı ibareyi kullanması nedeniyle, ETKB’nin Genelgesi uyarınca madenleri taşınmaz olarak kabulü yönündeki tasarrufundan farklı bir yoruma veya görüşe sahip olmadığı sonucuna varılmaktadır. İfadenin bu şekilde yazılmasının bilinçli bir tercih olduğu ve İYUK’un taşınmaz mallara ilişkin davalarda yetkiyi düzenleyen 34. maddesi birinci fıkrasında yer alan “İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskan gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.” kuralı uyarınca madenlere ilişkin (ihale işleminden kaynaklanmayan davalar hariç olmak üzere) davalarda madenin bulunduğu yerin yetkili olduğu yönündeki görüşe eşlik eden bir yorum olduğu değerlendirilmektedir. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

70 Danıştay 8. D. 18.12.2024, 2021/324 E., 2024/7062 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

71 Danıştay 13. D., 07.02.2022, 2021/2847 E., 2022/279 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

72 Danıştay 13.D., 23.10.2018, 2018/1990 E., 2018/2947 K., Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

73 Danıştay 13.D., 23.11.2023, 2022/5016 E., 2023/5006 K., Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi: 17.06.2025.

IV. RUHSATLANDIRMA YÖNTEMLERİ

A. İLK MÜRACAAT

Müracaat, madencilik faaliyeti yapmak isteyenlerin belirli bir alanın ruhsatlandırılmasına ilişkin talebidir⁷⁴. Müracaat yöntemini özel kılan durum her alan için yalnızca bir defa müracaat edilebilmesidir. Bir başka deyişle yeryüzünde maden varlığı olduğu düşünülen her bir alan için sadece bir defaya mahsus olmak üzere tek gerçek ya da tüzel kişi⁷⁵ müracaatta bulunabilir. Müracaat eden kişinin gayesi alanda maden hakkına sahip olmaktır. Müracaata atfedilen bu önem müracaat sahibinin ilerleyen süreçte arama veya işletme ruhsatı sahibine dönüşecek olmasından kaynaklanmaktadır.

Maden Kanunu’nun 5. maddesinde “*ilk müracaat (takaddüm), arama ruhsatı, buluculuk, görünür rezerv geliştirme ve işletme ruhsatı haklarının hiçbirinin hisselerine bölünemeyeceği*” kuralına yer verilerek madenler üzerinde tesis edilen haklar dolaylı olarak sayılmaktadır. Müracaat hakkı da bu haklardandır ve diğer maden hakları gibi miras yoluyla intikali mümkündür.

“İlk müracaat ve ruhsatlandırma” başlıklı 16. maddenin birinci cümlesine göre “*II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki ruhsatlar ihale ile verilir.*” Buna göre cümlede geçmeyen I. Grup, II (a) ve II (b), III ve V. Grup madenler ihale ile ruhsatlandırılmakta, II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler müracaat yöntemiyle ruhsatlandırılmaktadır.

Kanun’un 16. maddesinde yer alan düzenleme “İhale” başlıklı 30. maddenin 1. birinci cümlesinde “*Herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar ile II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki yeni alanlar ihale yolu ile ruhsatlandırılır*” ifadesi ile tekrarlanmıştır. Bu nedenle hangi maden gruplarının müracaatla hangilerinin ihale ile ruhsatlandırılacağını tespit etmek için 16 ve 30. maddelerin birlikte yorumlanması ve alanda daha önce müracaat hakkı veya ruhsat tesis edilip edilmediğinin incelenmesi gerekmektedir.

16. madde ve Maden Yönetmeliği’nin 9 ve 14. maddeleri müracaat sürecini ayrıntılı şekilde düzenlemiştir⁷⁶, “*Maden hakkı için ilk müracaat edene tanınan öncelik*”⁷⁷ açıklanarak bu öncelik elde edenlere takaddüm hakkı tanınmıştır⁷⁸.

Maden Yönetmeliği’nde müracaat aşamasında istenen bilgi ve belgelere yer verilmiştir⁷⁹. Yapılacak müracaatların geçerliliğine dair uyulması gereken hususların bir kısmı ise E-maden⁸⁰ sistemi üzerinden yürütülen başvuru ve işlemleri düzenleyen Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Hizmetlerinin Elektronik Ortamda Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmiştir.

74 Topaloğlu, Maden Hukuku, 183, 190.

75 Başvuru yapanın tek gerçek veya tek tüzel kişi olması 3213 sayılı Kanunun 5. maddesinde düzenlenen “maden haklarının bölünemezliği” kuralının bir sonucudur. Buna göre bir maden hakkında sadece tek kişi sahip olabilir. Aynı durum Kanunda düzenlenen buluculuk hakkı, görünür rezerv geliştirme hakkı için de geçerlidir. Yine ruhsatın miras kalması durumunda da madencilik yapmaya ehil tek mirasçının ruhsat sahibi olması veya mirasçıların kuracağı tek tüzel kişi adına ruhsatın intikali mümkündür. Aksi durumda gerçekleştirilecek işlemler Kanunun 6’ncı maddesinde düzenlenmiştir.

76 11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı R.G.’de yayımlanan Maden Yönetmeliği.

77 3213 sayılı M.K. Tanımlar: Madde 3: “Takaddüm Hakkı: Maden hakkı için ilk müracaat edene tanınan öncelik” olarak tanımlanmıştır.

78 Göger, Maden Hukuku, 169, 170.

79 Gerçek kişiler için: T.C. kimlik numarası, onaylı imza beyanı, ruhsat bedelinin yatırıldığına dair belge, ön inceleme Raporu, maden arama projesi, mali yeterlilik belgeleri, aktif edilmiş kayıtlı elektronik posta adresi (KEP) veya UETS adresi. Tüzel kişiler için ek olarak: tüzel kişiye ait güncel şirket ana sözleşmesini, yönetim kurulunu ve şirketin ortaklarının pay oranlarını içeren ticaret sicil müdürlüğünden onaylı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi örneği, bağlı olduğu vergi dairesi, ili ve vergi numarasını gösterir belge, tüzel kişiyi temsil ve ilzama yetkili kişilerin sicil tasdiknamesi, ortaklık teyit belgesi ve ticaret sicil tasdiknamesi.

80 Bkz. <https://www.turkiye.gov.tr/migem-e-maden> Erişim Tarihi: 13.05.2025.

Bir defa müracaat edilmiş ve müracaatı kabul edilip ruhsatlandırılmış alandaki hakkın sonlanması halinde veya müracaatın reddedilmesi sonucunda bu alan artık yeniden müracaata konu edilememektedir. Başka bir deyişle maden varlığı iddiası ile araştırma yapılmak üzere müracaat edilen alan yalnızca bir kez keşfedilmiş olabileceğinden devamında ikinci bir müracaat süreci doğmamakta, müracaat edilen alanda faaliyette bulunulmaması durumunda ilgili alan ihalelik konuma gelerek bu tarihten sonra ihale yöntemi ile ruhsatlandırılmaktadır. Bu nedenle müracaatla verilmesi mümkün olmayan veya uygulanan kural gereğince ihale edilmeye müsait hale gelen alanlar için Kanun’da sıkça “*ihalelik saha konumuna gelme*” ibaresi kullanılmıştır.

B. İHALE

İhale kavramı bir işi birçok istekli arasından en uygun görülen şartları kabul edene gördürme, işi o kişiye teslim etme olarak ifade edilmektedir⁸¹. Gözler, idarenin kamu hizmetini görmek üzere imzalayacağı sözleşmenin tarafını seçerken takip edeceği seçme usulü olarak ifade etmiştir⁸².

İhale hukuku bağlamında genel kanun niteliğinde bir düzenleme bulunmadığından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun birlikte yorumlanması gerekmektedir⁸³.

Kamu İhale Kanunu’nun 4. maddesinde “*Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemleri*” bütünü ihale olarak tanımlanmıştır. Tanımda, kamunun mal ve hizmet alımları ile kamunun gerçekleştirilmesini arzu ettiği yapım işlerinin bir başkasına gördürülmesi tarif edilmiştir.

Devlet İhale Kanunu’nda “*Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla, işin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve yetkili mercilerin onayı ile tamamlanan sözleşmeden önceki işlemler*” ihale olarak tanımlanmıştır. Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu’nun, Devlet İhale Kanunu’nun bazı maddelerini ilga eden kurallar içermesi doktrinde farklı tartışmalara sebebiyet vermekle birlikte esaslı değişiklik; alım, hizmet, yapım işleri, kiralama ve taşıma işleri gibi kamunun harcama yapmasını gerektiren ihalelerin Devlet İhale Kanunu kapsamından çıkartılması olmuştur. Devlet İhale Kanunu kapsamında kalan kısım ise kamunun gelir elde etmesi sonucunu doğuran satım, kiralama, trampa ve kamuya ait mülkiyet üzerinde üçüncü kişiler lehine gayri ayni hak tesisidir⁸⁴. Özetle, kamunun harcama yapacağı haller Kamu İhale Kanunu’na, kamunun gelir elde edeceği işler ise Devlet İhale Kanunu’na göre yürütülmektedir⁸⁵.

1. Maden Ruhsat İhalesi

Maden ruhsatlarının ihalesi klasik ihale kurallarından ayrıksı, kendine özgü kurallarla Maden Kanunu’nun verdiği yetki uyarınca düzenlenen yönetmelikler ile şekillenmiştir.

81 Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, (Ankara: İş Bankası Yayınları,2017), 477.

82 Gözler, İdare Hukuku, 103.

83 Gözler, İdare Hukuku, 104.

84 4734 sayılı Kanun’un 2. maddesinde bu durum kanunda sayılan idarelerin her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihaleleri bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği ifade edilerek belirlenmiş, Kanunun 68. maddesinde bu Kanun kapsamında yer alan ihale işlerinde 2886 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı kurala bağlanmıştır.

85 Nurdoğan Ünal, Mesut Erol, Gelir Getirici İşlemlerde İhale Usulü Devlet İhale Kanunu, (Ankara:Seçkin Yayıncılık,2016), 33.

Kanun koyucu maden sahalarının ihalesi sürecinde kamu ihale mevzuatında olduğu üzere bir işin tamamlanması yahut bir hizmetin görülmesi amacından farklı bir amaçla "*ruhsat sahibi olma*" hakkını ihale konusu olarak belirlemiştir. Madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, ruhsatlandırma ile hak sahibi olacak kişinin ruhsatın verdiği yetki ile madencilik faaliyeti yaparak ticari gelir elde edecek olması, madenin bulunduğu alanın madencilik faaliyetleri gerçekleştirmek üzere ruhsat sahibinin tasarrufuna bırakılacak olması, Kanun’un 46. maddesi uyarınca ruhsat alanlarında ruhsat sahipleri lehine kamulaştırma yapılabilmesi karşısında kamuya ait bir hak üzerinden gelir ve belirli haklar elde edildiği tartışmasızdır.

İdare, ruhsat bedeli, ihale teminatı ve ihale bedeli, üretilen madenler üzerinden devlet hakkı tahsil ederek ruhsata konu edilen alandan kamu geliri elde etmektedir. Bu bakımdan maden ruhsatlarının ihalesinde Kamu İhale Kanunu ile tarif edilen konu ve amaç unsuru bulunmamaktadır; ancak kamuya gelir getirici etkisi olması ve bunun Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki madenler üzerinden gerçekleşmesi nedeniyle Devlet İhale Kanunu’na benzer şekilde bir usulde hak tesisi söz konusudur.

Devlet İhale Kanunu kapsamına bakıldığında ruhsatlandırma işleminin "*kamunun gelir elde etmesi sonucunu doğuran satım, kiralama, trampa ve kamuya ait mülkiyetin üzerinde üçüncü kişiler lehine gayri ayni hak tesisi*" bakımından kapsama girip girmediği Devlet’in hüküm ve tasarrufu altında olan yerlerle ilgili olarak Medeni Kanun’un "*Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar*" maddesi ve Maden Kanunu hükümleri ile birlikte incelenmelidir.

Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar kimsenin mülkiyetinde değildir ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz⁸⁶.

Madenler bakımından Devlet’in hüküm ve tasarrufu tartışmasız olup kıyıları, mera, yaylak ve kışlalar, petrol kaynakları, yer altı suları, jeotermal ve doğal mineralli sular özel kanunlar ile düzenlenmiş ve Devlet’in hüküm ve tasarrufu altında olan yerlerdir⁸⁷. 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve 4342 sayılı Mera Kanunu’nda özel ihale usulleri öngörülmezken 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu’nda müzayedeye⁸⁸, 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu ve Maden Kanunu’nda ihaleye ilişkin düzenlemeye yer verilmiş, idareye yönetmelik çıkarma yetkisi tanınmıştır. Devlet İhale Kanunu’nun genel kanun, Maden Kanunu’nun özel kanun olması nedeniyle özel ihale usullerinin uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir⁸⁹.

Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’nde "*Bu Yönetmelikte belirtilen usul ve şartlarda ruhsat, sertifika ve maden hakkının müracaatçılar arasından seçilecek gerçek veya tüzel kişi*

86 Medeni Kanun, Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar Madde 715- Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, kimsenin mülkiyetinde değildir ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz.

Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılması özel kanun hükümlerine tâbidir.

87 Ünal / Erol, Gelir Getirici İşlemlerde İhale Usulü Devlet İhale Kanunu, 205.

88 Türk Petrol Kanunu’nun 8. Maddesinde işletme hakkı süresi sona eren sahaların Bakan onayı ile müzayedeye çıkartılabileceği, ancak müzayedeye öncesinde Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’na öncelik hakkı tanınarak ruhsatı talep etme hakkını kullanıp kullanmayacağını sorulacağı düzenlenmiştir. Maden ruhsatlarında olduğu gibi kamu iktisadi teşebbüsüne ayrıcalık tanınmıştır, bu ayrıcalık şüphesiz ki üretim konusunun petrol olmasından kaynaklanmaktadır.

89 Maden Sahaları İhale Yönetmeliği.

üzerine bırakıldığını gösteren ve Genel Müdürlüğün onayı ile tamamlanan işlemleri” ihale olarak tanımlanmıştır.

Müracaat yöntemi ile ruhsatlandırma tüm maden grupları için ana kural iken 14.01.2015 tarih ve 6592 sayılı Kanunla⁹⁰ yapılan değişiklikler uyarınca Kanun’un 16. maddesinde “II. Grup(b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki ruhsatlar ihale ile verilir” düzenlemesi yapılmış, böylece II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışında kalan madenlere müracaat kaldırılmış, Kanun’un 30. maddesinin birinci cümlesi de “Herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar ile II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki yeni alanlar ihale yolu ile ruhsatlandırılır”⁹¹ şeklinde değiştirilmiştir.

30’uncu maddede yapılan değişiklikte maden grupları yönünden istisna tekrarlanmış, daha önce başvurulmamış alanları vurgulamak için “yeni alanlar” ifadesi kullanılmıştır. Aksinden yorumla “yeni olmayan alanlar” herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, taksir⁹² edilmiş alanlardır. Buna göre ruhsatlandırma yöntemi sınıflandırılmak istenirse üç farklı duruma göre açıklama yapmak gerekir.

- Daha önce hiç ruhsatlandırılmamış, müracaat edilmemiş olsalar dahi I. Grup, II (a) ve (c), III. ve V. Grup madenler için ihale⁹³,
- Daha önce hiç ruhsatlandırılmamış, müracaat edilmemiş II. Grup (b) bendi madenler ile IV. Grup Madenler için müracaat,
- Daha önce müracaat edilmiş, ruhsatlandırılmış tüm alanlar maden grubuna bakılmaksızın ihale yöntemiyle

ruhsatlandırılmaktadır.

2. I. Grup (a) Bendi Madenlerde İhale İşlemleri

I. Grup (a) bendi madenler MAPEG tarafından değil il özel idarelerince ruhsatlandırıldığından Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’nden ayrıksı olarak değerlendirilmelidir⁹⁴. Bu madenler il özel idarelerince veya valiliklerce doğrudan işletme ruhsatı olarak ihale edilir. İhalenin istisnası ise Kanunun 16. maddesi uyarınca özel mülkiyete tâbi alanlarda bulunan I. Grup (a) bendi madenlerin, bu alanların mülkiyet hakkı sahibi tarafından

90 Ülke genelinde aramaların yoğunlaşması ve müracaat edilecek alanların azalmış olması nedeniyle tüm maden gruplarının ihale yoluyla ruhsatlandırılması yönünde hazırlanan taslak yasalama sürecinde TBMM Plan Bütçe Komisyonu’nda sektör temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen görüşmelerde müracaatın tümünden kaldırılarak ihale yöntemine geçilmesi yoğun eleştiriler almıştır, görüşmeler sonunda daha önce müracaat edilmemiş olan alanlar için II. (b) ve IV. Gruplar ihale kapsamı dışında tutulmuştur. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1172 Erişim Tarihi: 13.05.2025.

91 TBMM’ye sunulan 2/3159 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin 10. maddesi ile 30. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinin “I.Grup, II. Grup (a) ve (c) bendi, III. Grup ve V. Grup maden ruhsatları ihale ile verilir.” şeklinde değiştirilmesi, devamında “Sahayla ilgili konum, rezerv ve geçmiş bilgiler doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından gerekliliği ortaya konulan hallerde II. Grup (b) bendi ve IV. Grup maden ruhsatları da ihale ile verilir.” cümlesinin eklenmesi teklif edilmiştir. Anılan teklif ile 30. madde metninden “Herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar” ifadesinin çıkartılacak olması nedeniyle II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler terk edilmiş, hükümden düşmüş veya taksir edilmiş olsalar dahi kural olarak müracaata açık hale gelecek, bu alanların ihale kararı MAPEG’in takdir yetkisinde olacaktır. Teklif 17.07.2025 tarihi itibarıyla TBMM Genel Kurulu gündeminde görüşülmeye başlanmıştır.

<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/43c27e24-021a-4504-995d-454453139d2e.pdf> 215 sıra sayılı Komisyon Raporu için: <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/bcdf0638-d9f1-4ae9-abf5-17310e41cab6.pdf> Erişim Tarihi: 18.07.2025.

92 Mevcut ruhsat alanının küçültülmesi işlemidir.

93 3213 sayılı M.K. md. 16. “II. Grup(b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki ruhsatlar ihale ile verilir.”

94 Maden Kanunu’nun I (A) Grubu Madenleri İle İlgili Uygulama Yönetmeliği.

talep edilmesi durumunda ruhsatın mülkiyet hakkı sahibi adına düzenlenmesidir. İstisnanın gerekçesi ise yine madde metninde yer aldığı üzere özel mülkiyete konu alanların I. Grup (a) bendi madenler bakımından ruhsatlandırılmasının yasaklanmasıdır. Bu grup madenler özel mülkiyete müdahaleyi gerektirir ekonomik değerde olmadığından kanun koyucu bu alanlarda ancak mülkiyet sahibinin faaliyette bulunmasına izin vermiştir.

3. MAPEG İhale İşlemleri

Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’ne göre ihale ilanı açıklayıcı bilgilerle Resmi Gazete’de yayımlanır. Yönetmeliğin 14. maddesi gereğince on beş gün içinde MAPEG’in internet sayfasında Resmi Gazete’de yayımlanan ihale ilan bilgileri, ihale edilecek maden sahaları bilgileri, il, erişim numarası, ruhsat grubu, alanı, pafta koordinat bilgileri, mali yükümlülükler, ödeme yerleri ve süreleri, ihale teklif zarfının teslim edileceği yer ve saat bilgileri, ihalenin yapılacağı yer, tarih ve saat bilgilerine yer verilir.

İhaleler açık ihale usulüyle yapılır, teklifler kapalı sunulur, geçerli kapalı tekliflerin aritmetik ortalamasının %50’sinin üzerinde kalan tekliflerle açık arttırma usulüne geçilir, %50’nin üzerinde tek teklif kalırsa ihale buna göre sonuçlandırılır. Bu durumda ihale, %50’nin üzerinde birden fazla teklifin bulunması halinde iki aşamalı, tek teklifin bulunması halinde ise tek aşamalıdır.

İhale şartnamesine ilişkin hususlar Yönetmeliğin 7. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre sahanın ili ve erişim numarası, taban ihale bedeli, ihale teminatı, işletme ruhsat taban bedeli, ihale şartname bedeli, ödeme yerleri ve süreleri, ihalenin yapılacağı yer, tarih ve saat, müracaatçılarda aranılan şartlar ve istenilen belgeler, MAPEG’in ihaleyi ertelemeye veya iptal etmeye yetkili olduğu, kapalı teklif ve açık artırma yoluyla ihale uygulama şekli, ihalelerin çözüm şekli ve yeri, teklif zarfının kapalı teslimi, teslim edileceği saat aralığı, yer ve tarih ile ara ve uç ürün üretme şartlı (tesis şartlı) ihalelerde ise ihaleye katılma şartları, taban ihale bedeli, ihale bedelini ödeme şekli ve süresi, üretim süreleri, tesislerin yatırım süreleri ve gerekli hususlar ihale şartnamesinde belirtilir. Bunun dışında ihale komisyonun teşkili, tekliflerin değerlendirilmesi, ihale şartnamesinde yer alacak bedellerin belirlenme yöntemleri, ihalenin sonuçlanması ve kesinleşmesi, sonucun ilanı ve devamında ruhsatlandırma işlemleri ile nihai olarak ruhsat almaya hak kazananın sorumlulukları düzenlenmiştir.

Maden sahalarının ihalesinde ruhsat sahibi olmak isteyenlerin yarışması söz konusu olduğundan, Kanun ve Yönetmelik’te ilgililerin ihale sürecinde uyması gereken kurallar dışında ruhsat sahibi olmaktan doğan farklı yükümlülükleri de yerine getirmesi gerekmektedir. Aksi halde ihale süreci Yönetmelik uyarınca eksiksiz tamamlanmış olsa da arama ve işletme ruhsatına dair yükümlülükler bakımından Kanun’da düzenlenen yaptırımlar uygulanabilecektir.

Teklif sahipleri, ihaleye katılım için MAPEG’e ibraz etmiş oldukları bilgi, belge ve beyanların doğruluğundan sorumlu kabul edilir. MAPEG doğruluk ve geçerlilik değerlendirmesinde teklif sahiplerinden ek bilgi ve belge talep etme hakkına sahiptir⁹⁵. İhalelik sahaya, ihale yöntemine ve madencilik faaliyetinin yürütümü süresince yapılması istenen özellikli hallere dayalı olarak ihale şartnamesinde özel maddelere yer verilebilir. Bu yetkinin yoğun olarak kullanıldığı ihale türü ise ara ve uç ürün üretme şartlı (tesis şartlı) ihalelerdir.

⁹⁵ İhale işlemlerinin ayrıntılı incelenmesi için bkz: Behzat Gökçen Demir, Akın Akbulut, Ali Koray Özdoğan, “Maden Sahaları İhale Süreçlerinin İncelenmesi,” Teknik Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, Temmuz 2024.

İhale işlemleri ile MAPEG'in görev, yetki ve sorumluluğunun incelendiği Danıştay kararında⁹⁶ maden arama ve işletme ruhsatlarının ihale yoluyla verilmesindeki amaç birden fazla başvuru olması halinde hak sahibinin yarışma yoluyla belirlenmesi olarak ifade edilmiş, Yönetmelik'te yer alan teminat iradına yönelik kuralın amacının ise madencilik yapma faaliyeti konusunda ciddiyetin sağlanması, başvuran ilgililerin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ihale sürecinin gecikmesine sebep olmaları ve buna bağlı olarak madenin çıkarılmasından dolayı ortaya çıkan zararın kısmen de olsa karşılanması olduğu belirtilmiştir. Kararda, idare tarafından kullanılan aracın, ulaşılmak istenilen amaçla ölçülü ve uyumlu olmasını gerekli kılan ve hukukun genel ilkelerinden biri olan ölçülülük ilkesine uygun düzenlemelerin yapılması gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

4. İhalelik Alanlara İlişkin İstisnalar

İhaleye ilişkin ayrıntılar Yönetmelik ile düzenlenmiştir⁹⁷ ancak Kanun'un pek çok maddesinde olduğu gibi ihale konusunda da 30. maddede teknik gereklilikler nedeniyle ihale edilecek alana, ihale isteklilerinin belirlenmesine, verimlilik esasına ve ihale edilecek alanın bulunduğu bölgenin yapısına göre istisnalara yer verilmiştir.

- İlk istisna ara ve uç ürün üretme şartlı, bir diğer adıyla tesis şartlı ihaledir. Yeni uygulanan istisnalardan olması ve ihale şartnameleri bakımından da ayrıksı kurallar içermesi nedeniyle ayrı bir başlık altında incelenmiştir.
- İkinci istisna ihaleye girecek kişiler bakımından getirilen ve mevcut ruhsatlar arasında tek başına madencilik yapılamayacak büyüklükteki alanların bitişikte bulunan alanlardaki ruhsat sahipleri arasında ihale edilmesidir.
- Üçüncü istisna ise ihale edilecek alanın konumundan kaynaklanan ve ihalelik durumda olup tek başına madencilik faaliyetine uygun büyüklükte olmayan alanların, çevresindeki ruhsatsız alanlar veya diğer ihalelik alanlarla birleştirilerek ihale edilmesidir.
- Dördüncü istisna 6592 sayılı Kanunla öne çıkan havza madenciliğinin yapılabilmesi amacıyla herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş sahaların Kanun'un 16. maddesinde düzenlenen alan sınırlamasına⁹⁸ tabi olmaksızın birleştirilerek ihale edilebilmesidir. Bu istisnada ise madenin grubu ve bulunduğu alandaki rezerv yoğunluğu öne çıkmaktadır.
- Beşinci istisna çok nadir uygulama alanı bulan, 6309 sayılı Maden Kanunu'na göre düzenlenmiş ve 3213 sayılı Kanun uyarınca intibak ettirilmiş, bir başka deyişle eski kanun döneminden kalan ama yürürlüğü devam eden ruhsatlarda yeni bir maden tespiti durumudur. Kanun koyucu bu şekilde intibakı yapılan alanda

96 Danıştay 13. D. 15.12.2020, 2019/245 E., K. 2020/3673 K., Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi 13.05.2025

97 İhale ilanınin Resmî Gazete'de yayımlanması, ihale bedelinin işletme ruhsat taban bedelinden az olmama kuralı, ihale gelirin genel bütçeye kaydedilmesi, ihale sürecinde gerekli ödeneğin MAPEG bütçesinden karşılanması Kanun'da düzenlenmiş, ihale dokümanı ve ihale sürecine ilişkin ayrıntılara Maden Yönetmeliği'nde yer verilmiştir. Daha önce Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'nde bir bölüm altında düzenlenen ihale 21.09.2017 tarih ve 30187 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Sahaları İhale Yönetmeliği ile müstakil olarak düzenlenmiştir.

98 3213 sayılı M.K. md. 16'ya göre I. Grup (a) bendi madenlerde 10, I. Grup (b) bendi madenlerde 50, II. Grup (a) ve (c) bendi madenlerde 100, II. Grup (b) bendi madenlerde 100, III. Grup madenlerde 500, IV. Grup madenlerde 2.000, tamamı denizlerde verilen III. ve IV. Grup madenlerde 50.000, V. Grup madenlerde 1.000 hektarı geçmeyecek şekilde ruhsatı düzenlenir.

verilecek yeni maden ruhsatının mevcut ruhsat sahipleri arasında ihale edileceğini kurala bağlamıştır.

- Altıncı istisna ihalelik sahaların ihtisaslaşmış kamu kurum ve kuruluşuna ihale süreci yürütülmeksizin verilmesidir. Çalışmada yer verilen kamu kurum ve kuruluşlarının madencilik faaliyeti yapabilmesi için kuruluş kanunları veya statülerinde düzenlenmiş ihtisas alanları arasında madencilik faaliyetinde bulunma yetkisi yer almalıdır. Bu istisna, madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının doğal sonucu olarak değerlendirilebilir. Yakın zamanda uluslararası ekonomi ve siyasetteki önemi sıkça gündeme gelen nadir toprak elementleri ve stratejik ve kritik mineraller bakımından bu istisna önem arz etmektedir⁹⁹.
- Kanun’un 29. maddesinde ise 30. madde dışında bir istisna olarak maden bölgesi ruhsatı ihalesi düzenlenmiştir. Bu istisna ayrıntılı teknik detaylara ve ihale süreci bakımından farklı mevzuata tabi olduğundan ayrı bir başlıkta incelenecektir.

5. İhale Sürecinin Başlatılması

İhale süreci kural olarak yetkili idare tarafından başlatılır. Ancak, MAPEG tarafından başlatılması dışında, ruhsat sahibi olmak isteyen kişinin MAPEG’e yapacağı belirli bir alanın “ihaleye çıkılması” yönündeki talebiyle de başlaması mümkündür¹⁰⁰. İkinci durumda MAPEG ihale sürecini bir talep üzerine başlatabilir. Mevzuatta bu başvuru için de zaman zaman “müracaat etme” ifadesi kullanılmıştır, ancak mevzuatın kapsamlı incelenmesinde herhangi bir hususta yapılacak müracaat ile bir maden sahasını ruhsatlandırmaya ilişkin usul olan “müracaat” kavramlarının farklı olduğu görülmektedir.

İhaleye çıkılan sahalar için başvuru olmaması hali de düzenlenerek, Kanun’a 21/3/2018 tarih ve 7103 sayılı Kanun’un 32. maddesi ile “*Bu madde kapsamında bir sahanın ihalesinin iki defa yapılmasına rağmen sahaya müracaat olmaması durumunda sahanın aramalara açık hale geleceği Genel Müdürlükçe ilan edilir. İlan edilen sahaya bir aylık sürede müracaat olması durumunda belirlenen ihale taban bedeli üzerinden ruhsatlandırılır. Müracaatın birden fazla olması durumunda müracaat edenler arasında yeniden ihale edilir*” kuralı eklenmiştir. Ancak metnin yazımı anlam bozukluklarına sebebiyet verebilecek şekilde yetersizdir ve “sahaya müracaat olmaması” ibaresinin “ihaleye müracaat olmaması” şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Maddeden anlaşılması gereken iki kez ihalenin yapılması, her iki ihalede de teklif gelmemesi, devamında sahanın arama ruhsatı olarak bir ay süre ile müracaat yöntemiyle ruhsatlandırmaya açılmasıdır. Maden Sahaları İhale Yönetmeliği 2017, 7103 sayılı Kanunla yapılan değişiklik 2018 tarihli olduğundan ve henüz ikincil mevzuatta düzenleme yapılmadığından fıkra lafzının yorumu daha da önem kazanmaktadır.

99 Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan On Birinci Kalkınma Planı’nın (2019-2023) 2018 tarihli Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda stratejik hammaddeler ile kritik hammaddelere ilişkin olarak “kritik hammaddelerin üretimini yapan kamu ya da özel sektör şirketlerinin sermaye ve organizasyon yapıları güçlendirilmelidir” değerlendirmesine yer verilmiştir. Aynı planda “Ekonomik potansiyeli yüksek madenler ile diğer kritik hammaddelerin üretim altyapısı oluşturulması” yer almaktadır. Cemal Dursun, “Avrupa Kritik Hammaddeler Tüzüğü Ve Türkiye İçin Önemi”. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6, sy. 1 (Temmuz 2024): 100. <https://doi.org/10.47136/asbuhfd.1376277> ; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf,115.Erişim Tarihi:13.05.2025.

100 Maden Sahaları İhale Yönetmeliği’nin “İhale talebinin yapılması ve değerlendirilmesi” başlıklı 8. maddesinde “ II. Grup olarak ruhsatlandırılmamış alanların, II. Grup (a) ve (c) bendi madenler kapsamında ihaleye çıkarılması, Kanunun 16 ncı maddesindeki alan sınırlaması dahilinde koordinatları belirtilerek ve işletme ruhsat taban bedeli yatırılarak, Kanunun 6 ncı maddesinde belirtilenler tarafından talep edilebilir.” kuralına yer verilmiş, talebe ilişkin şartlar ile MAPEG tarafından gerçekleştirilecek işlemler açıklanmıştır.

6. Tesis Şartına Bağlı İhale (Ara ve Uç Ürün Üretim Şartlı İhale)

Madencilik alanında araştırmaların artması, hammadde ihtiyacının ve üretime yönelik teknolojinin yurt içinden temin edilmesinin ekonomik kalkınmayı olumlu etkileyecek olması nedeniyle madenin topraktan söküldüğü şekilde değil, zenginleştirilmiş, pasa dahil elde edilen malzemenin tamamı değerlendirilecek şekilde üretilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

On Birinci Kalkınma Planında “*Madencilik*” başlığı altında: madencilikte katma değerin artırılması amacıyla, madencilik ürünlerinin yurt içinde işlenmesine ve uç ürün geliştirilmesine öncelik verileceği, kullanılan makine ve ekipmanların yerli üretiminin destekleneceği ve ruhsat sahalarının ihalelerinde ileri aşamaları içeren üretim şartı uygulamasının yaygınlaştırılacağı belirtilmiştir¹⁰¹.

Belirtilen gereklilik uyarınca Kanun’un 30. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “*Maden ruhsat sahasının cinsi, rezervi, bulunduğu bölge, tenörü, istihdam, yatırım, ülke ihtiyaçları ve benzeri hususlar dikkate alınarak şartnamelerde açıkça belirtmek kaydıyla ara ve uç ürün üretim şartını içeren ihaleler yapılabilir. Bu ihalelerde rezervin özellikleri dikkate alınarak ihaleye katılma şartları, taban ihale bedeli, ihale bedelini ödeme şekli ve süresi, üretim süreleri veya tesislerin yatırım süreleri ve diğer hususlar şartnameler ile belirlenebilir*” düzenlemesi ile hazırlanacak şartname bakımından MAPEG’e ayrıksı bir ihale yapma yetkisi verilmiştir.

Ara veya uç ürün üretim şartıyla ihale yöntemi, maden üretiminin sürekli kılınmasını ve sahadan katma değeri yüksek ürün elde edilmesini, zenginleştirme, ayrıştırma, tenör kalitesini artırma yöntemlerinin yurt içinde geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Buna bağlı olarak ihale şartnamelerine yer verilen tesis şartına ilişkin olarak teknik özelliklere, üretim kapasitelerine, üretilecek madenin hangi tür ara veya uç ürün olacağına dair ayrıntılar eklenebilir.

Yönetmeliğin 10. maddesinde “*Tesis Şartına Bağlı İhale*”, MAPEG resmi internet sitesinde ihale duyuruları başlığı altında “*tesis şartlı ihale*” olarak ifade edildiği görülmekle birlikte¹⁰² kural ile amaçlanan nihai olarak ara ve uç ürün üretimi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sıfırdan tesis kurma şartıyla, mevcut tesis varlığıyla, mevcut tesiste üretim kapasitesinin artırılmasıyla veya mevcut bir tesisin ticari ortaklık yahut farklı bir hukuki ilişki kurularak kullanılmasıyla üretim yapılabilmesi mümkün olduğundan tesis şartından ziyade “*ara ve uç ürün üretim*” şartının öne çıktığı değerlendirilmektedir¹⁰³.

Tesis şartına bağlı ihalenin iptali talebi ile açılan davada MAPEG’in ihale yapma yetkisinin olmadığı, ihaleye konu sahadaki rezervin net olarak tespit edilmediği, ihale şartnamesinde rekabeti sağlayan hükümlere yer verilmediği iddiaları ileri sürülmüş, Danıştay On Üçüncü Dairesi uç ürün üretim şartlı ihale yapılabilmesi için arama faaliyetlerinin tamamlanmasının zorunlu olmadığı, ruhsat sahasının cinsi, rezervi, bulunduğu bölge, tenörü, kalitesi, istihdam, yatırım ve

101 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf, 115. Erişim Tarihi: 13.05.2025.

102 Burada yer verilen ihale ilanı örneklerinden “*tesis şartlı ihale*” ibaresinin kullanıldığı görülmektedir. <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/4205%20294-Grup-Giresun-ER-1149202-Tesis-Sartli-Ihale-Ilani> <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/4641%20307-Grup-Kirklareli-ER3515895-Tesis-Sartli-Ihale-Ilani> <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/3163%20288-Grup-Tesis-Sartli-Ihale-Ilani> <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/2725-278-Grup-Aydin-ER3478529-Tesis-Sartli%20C4%B1-Ihale-%20C4%B0lan%20C4%B1-Komur> Erişim Tarihi: 13.05.2025.

103 Yakın dönemde yapılan ihalenin şartnamesinde tesise ilişkin şartın birden çok alternatifi içerdiği görülmektedir. <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/4204%20304-Grup-Sinop-ER-3416434-Tesis-Sartli-Ihale-Ilani-Bakir> Erişim Tarihi: 13.05.2025.

ülke ihtiyaçlarının belirlenmiş olması ve bunların şartnamede açıklanmasının gerekli ve yeterli olduğu yönünde karar vermiştir¹⁰⁴.

Karar’da Kanun’un 30. maddesinin 3. fıkrası ile MAPEG’e tanınan yetkinin maddede sayılan unsurlarla sınırlı olmadığı, maddede yer alan “ve benzeri” ifadesinin teknik hususlardan kaynaklanabilecek farklı hal ve durumları kapsama almak amacını taşıdığı, idarenin ihale sahasının niteliğine uygun olarak madde metninde sayılan özellikleri ve bunlara benzer hususları dikkate alarak ihaleler yapabileceği, rezervin özelliklerine göre ihaleye katılma şartlarını, taban ihale bedelini, üretim veya tesislerin yatırım sürelerini Yönetmeliğe uygun şekilde belirleyebileceği kabul edilmiştir.

Tesis şartına bağlı ihaleler bakımından kamu yararı incelenmesi de yapılarak, madenlerin gerek işlenmeksizin tüvenan¹⁰⁵ olarak satılmakla gerek ara veya uç ürüne dönüştürülmekle ekonomik bir değere sahip olduğu, ancak ocaktan çıkartıldığı şekilde doğrudan ticarete konu edilmesiyle işlenip ara veya uç ürün hâline getirildikten sonra ticaretinin yapılması arasında ülke ekonomisine yapacağı katkı bakımından olumlu farklılık bulunduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak MAPEG’in 4 nolu CBK’da belirlenen görevleri ile 3213 sayılı Kanun uyarınca doğal kaynakların değerlendirilmesi, daha nitelikli ve daha fazla gelir getirici yöntemleri tercih etmesi kamu yararının teminine yönelik olup ihale şartnamelerinde öngörülebilir, gerçekleştirilebilir teknik gerekliliklere yer verilerek ihaleye giren istekliler bakımından eşitliği sağlayan dengeli koşullar aranmalı ve takdir hakkı kullanımının sınırları kapsamında hareket edilmelidir.

7. Maden Bölgesi Ruhsatı İhalesi

Sanayide hammadde ihtiyacının artması, yapılaşmanın yoğunlaştığı kentlerde artan konut ve enerji ihtiyacının yurtiçinden temin edilecek madenlerle giderilmesinin ekonomideki olumlu etkisi, madencilik faaliyetlerinin geniş ölçekli ve planlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla ilk olarak 6592 sayılı Kanun ile havza madenciliğinin gelişmesi hedeflenerek¹⁰⁶ bütünlük arz eden maden yataklarının daha verimli işletilebilmesi planlanmıştır¹⁰⁷.

Aynı bölgede işletmeci sayısının, işletilen ruhsat sayısının fazla olması bölgesel açıdan aksaklıklar yarattığı ve planlı madencilığe engel olarak değerlendirilmiş, parçalı üretim alanları yerine geniş alanlarda planlı ve tekniğe uygun faaliyetler yapılması, kaynak ve rezerv kaybının engellenmesi, alanın bir bütün olarak rehabilitasyonun yapılması amacıyla maden bölgeleri ilan edilmesi hususu tartışmaya açılmış, bitişik veya yakın ruhsatların bulunduğu alanlardaki sorunları yönetebilmek için ruhsat sahalarının “Maden Bölgesi” adı altında birleştirilerek geniş ve kontrollü

104 Danıştay 13. D., 2022/2988 E., 2022/3088 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı Erişim tarihi 13.05.2025.

105 Fransızca “tout-venant” olarak ifade edilen tüvenan işleminden geçirilmemiş bir maden veya taş ocağından çıkarılan malzemeyi ifade etmek için kullanılır. Ham cevher olarak da ifade edilebilir.

106 3213 sayılı M.K.,29. Maddesinin altıncı fıkrası ile “Maden ruhsat sahaları ile hammadde üretim izin sahalarında rezervin verimli bir şekilde değerlendirilmesi, can ve mal güvenliği tedbirlerinin alınması amacıyla birden fazla ruhsatın birbirine mücavir olarak bulunduğu sahalarda faaliyetlerin ortak bir proje çerçevesinde yapılmasına hak sahiplerinin rızasının olması hâlinde Genel Müdürlük kararı ile, ruhsat sahiplerinin rızasının olmaması hâlinde Bakan onayı ile karar verilebilir. Bu amaçla, ortak ruhsat alanları içinde belirlenecek termin planları dikkate alınarak işletme izin alanları yeniden düzenlenebilir.” hükmü düzenlenmiş ve birden fazla ruhsat sahasında ortak proje ile madencilik faaliyetinin havza madenciliğine göre yürütülebilmesine imkân tanınmıştır.

107 On Birinci Kalkınma Planında havza madenciliği ve yakın sahalardaki faaliyetlerin maliyet etkinliği ve iş güvenliğinin artırılmasına dönük çalışmalara hız verileceği belirtilmiştir. 115.

üretim alanlarının oluşturulması¹⁰⁸ teklif edilmiştir. 7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 10. maddesi ile değiştirilen 3213 sayılı Kanunun 29. maddesinde;

Birbirine bitişik veya yakın maden sahalarında, yapılan üretimin çevresel etkileri, şehirleşme, işletme güvenliği, rezervin verimli işletilmesi ve benzeri sebeplerden dolayı yapılacak proje ve planlama çerçevesinde MAPEG'in teklifi ve Bakan onayı ile maden bölgesi ilan edilebileceği,

Maden bölgesindeki ruhsatların bir veya birden fazla ruhsatta birleştirilmesinin Genel Müdürlükçe yapılacağı,

Maden bölgesi kapsamında kalan ruhsatların tüzel kişiliği haiz bir şirkette birleştirilmesi için ruhsat sahiplerine altı aya kadar süre verileceği,¹⁰⁹

Bu süreçte maden bölgesi ilan edilen alanda sicile şerh edilmiş olan rödovans sözleşmelerinin iptal edileceği,¹¹⁰

Alandaki ruhsat sahiplerinin de süreci başlatabileceği,

Maden bölgesinin Kanunun 16. maddesinde öngörülen alan sınırlamasına¹¹¹ bağlı kalmaksızın Genel Müdürlük tarafından belirlenerek ihale edileceği düzenlenmiştir¹¹².

7020 sayılı Kanun'un ayrıntıları, Maden Sahaları İhale Yönetmeliği'nden farklı olarak Maden Bölgelerine ve Ruhsatların Taşınmasına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiş, ihale edilecek alandaki rezervin tespiti¹¹³ ile kurulacak ortak şirkette hisse dağılımının nasıl olacağı ve varsa

108 Mustafa Sever./Atiye Tuğrul, "Maden Bölgeleri Yönetmeliği Ve Maden Bölgeleri Kurulumu İle İlgili İlk Uygulama: Cebeci Maden Bölgesi Projesi". MAPEG Maden ve İnsan Bülteni, (2019), Yıl:2, Sayı:4.,22-33,26.

109 Yıldız, maden bölgesi ilan edilen alan sınırlarında kalan ruhsatlar bakımından ruhsat sahiplerine yeni bir şirket kurmak üzere 6 aylık süre verilmesini ve bu süreçte ruhsat sahiplerinin anlaşılamaması ihtimalinde hak sahiplerinin gerek ruhsat hukukunun idareleri dışında sonlanması, gerekse risk teşkil edecek şekilde belki de bölgedeki rakipleri ile ortaklığa zorlanmasını yatırım güvencesi bakımından olumsuz etkileri olacağı, mali güçleri, çalışma disiplinleri, maden piyasasındaki hacimleri gibi konularda birbirinden farklı olan hak sahiplerinin aralarında anlaşma ihtimalinin uygulamada düşük olacağını ancak Kanun ile ortak şirket kurmaya zorlandıklarını, bu durumun mağduriyet yaratma ihtimalinin yüksek olduğunu değerlendirmiş, istihdamda olumsuz etki yaratabileceğini görüş olarak bildirmiştir. Bkz: Taşkın Deniz Yıldız, "Possible effects of mining zone regulation on mining companies in Turkey & Evaluation of mining companies." (2021) Resources Policy, 71, 102011. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102011>

110 Yönetmeliğin 10. maddesinin 14. fıkrasında yer alan "Maden bölgesi ilanının Resmi Gazete'de yayımı tarihinde mevcut rödovans sözleşmeleri Kanun gereği iptal edilmiş sayılır." kuralının iptali talep edilmiş, Genel Müdürlükçe tespit edilen giderlerinin ilgisine ödeneceğinin düzenlendiği, iptal edilen ruhsatlara bağlı mevcut rödovans sözleşmelerinin iptali ile bu bölgede yürütülecek faaliyetlere esas üretim planlamasının, tek bir ruhsat kapsamında yapılmasının öngörüldüğü, mevcut rödovans sözleşmelerinin iptal edileceği gibi bu bölgelerde yeni rödovans sözleşmesinin de yapılamayacağını kurala bağlandığı, dolayısıyla kanun koyucu iradesinin bu bölgelerde ortak bir proje ve plan üzerinden yapılmasını sağlamak olduğu, bu nedenle mevcut rödovans sözleşmelerinin iptalinin, maden bölgesi ilan edilen yerde yapılması planlanan çalışmanın doğal bir sonucu olduğu, rödovansçının her türlü hak ve alacak taleplerine dair her türlü ödemelere ilişkin sorumluluğunun yeni ruhsat düzenlendikten sonra yeni ruhsat sahibinde yerine getirileceği belirtildiğinden dava konusu düzenlemede hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.(Danıştay 8. D., 21.02.2024, 2019/422 E., 2024/739 K. Erişim Tarihi: 13.05.2025)

111 Bkz: Dipnot 98.

112 Madde gerekçesinde "Bu düzenleme ile Maden Bölgesinde belirlenen alandaki ruhsatların tüzel kişiliği haiz bir şirkette birleştirilmesi için öncelikle mevcut ruhsat sahiplerine bir fırsat verilmektedir. Ruhsatların birleştirilmesi, belirlenen alandaki toplam rezervin en az yarısına tekabül eden ruhsat sahiplerinin talebi halinde gerçekleştirilecektir. Eğer birleşme gerçekleşmiyor ise yatırım bedelleri kamu tarafından ödenmekte ve tek alan olarak ihale edilme imkânı sağlanmaktadır. Ayrıca, yapılan bu düzenlemede; şehrin içinde kalan kum, çakıl ve kırma taş ocaklarının şehirleşme ve çevreye olan etkileri de dikkate alınarak Valilik görüşü ile Bakanlık tarafından faaliyetlerine kısıtlama getirilebilecektir. Bakan onayı ile kısıtlanan alandaki ruhsatlar, rezervleri dikkate alınmak suretiyle, kaynak planlama projesi ile kalite ve rezervi belirlenmiş maden bölgesine ya da başka bir alana taşınarak faaliyetlerini burada yürütmelerine imkân sağlanmış olacaktır." ifadelerine yer verilmiştir.

113 Yönetmeliğin 8. maddesine göre "Maden bölgesi içinde kalan ruhsatlar ve ihalelik sahalar" tespit edilir, yeni alan buna göre belirlenir.

sahada ihale sonrası faaliyet yapamayacak olan hak sahiplerinin yatırım giderlerinin hesaplanma ve ödenme usulü düzenlenmiştir.

Maden bölgesi ilan etme yetkisi MAPEG’in teklifi ile Bakanlığa, ihale yapma yetkisi MAPEG’e, maden bölgesinin yönetimi ise maden bölgesi komisyonuna verilmiştir. İhale süreci öncesinde bölgedeki ruhsat sahiplerine süre verilmesi, projelendirme sürecinin özel olarak düzenlenmiş olması ve maden bölgesinin bir komisyonca sevk ve idare edilecek olması bu alanların ihalesini diğer maden alanlarının ihalesinden farklılaştırmaktadır.

Değişiklik ile idareye verilen yönetmelik çıkarma yetkisinin yasama yetkisinin devri anlamına geldiği iddiası ile somut norm denetimi talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi, Devlet tarafından yapılacak kontrol ve denetim faaliyetleri ile uygulanacak müeyyidelerin Kanun’un çeşitli maddelerinde açıkça düzenlendiği ve yönetmelik çıkarma konusunda idareyi bağlayıcı genel çerçevenin çizildiği görüşü ile iptal talebini reddetmiştir¹¹⁴.

8. Maden Bölgesi İkincil Mevzuatı ve İlk Uygulama

Kanun’da maden bölgesi ilan edilecek alanlar için maden grubu bakımından bir kısıtlama yokken Maden Bölgelerine ve Ruhsatların Taşınmasına İlişkin Yönetmelik ile sadece “ I. Grup, II. Grup (a) bendi ve IV. Grup (b) bendi¹¹⁵” madenler kapsama alınmıştır. Gerek 7020 sayılı Kanunun gerekçesinde gerekse Yönetmeliğin ayrıntılarına bakıldığında ruhsat hakkının kısıtlanması önce teknik açıdan Kanun’da sayılan şartların gerçekleşmesine bağlanmış, Yönetmelik ile kısıtlama maden grupları bakımından daha az bir grubuna indirgenmiştir. Mevcut durumda diğer maden gruplarının da maden bölgesine dahil edilebilmesi için Yönetmelik’te değişiklik yapılması gerekecektir. İlk ve şimdilik tek uygulama da II. Grup(a) bendi madenler bakımından uygulanmıştır.

Agrega (I. Grup, II. Grup (a) bendi madenler) üretimi açık ocak işletmeler¹¹⁶ olduğundan bu alanlarda karşılaşılan “işletme güvenliği” ve “çevre sorunları” yanında madencilığe karşı olumsuz şekilde “artan sosyal baskı”, orta ve büyük ölçekli bu işletmelerin gelecekte sürdürülebilir üretimlerini, teknik ve ekonomik açıdan sınırlandırarak zorlaştırmaktadır. Agrega ruhsatlarının büyük kısmı 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 Sayılı Maden Kanunundan önce ilgili Valilikler tarafından Taşocakları Nizamnamesine göre verilmiş ruhsatlardır¹¹⁷ ve zamanla bir kısmı büyüyen kentlerin içinde kalmıştır.

7020 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin çıkış noktası benzer şekilde kent içinde kalan İstanbul Cebeci Maden (agrega) Ocakları olup ilk uygulama bu bölgede gerçekleştirilmiştir¹¹⁸.

114 AYM ., 2.5.2018, 2017/143 E., 2018/40 K.

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2018-40-nrm.pdf> Erişim Tarihi:13.05.2025.

115 I. Grup ve II. Grup (a) bendi madenler agrena, IV. Grup (b) bendi madenler ise enerji hammaddeleridir.

116 Atiye Tuğrul / Murat Yılmaz, “Agrega Üretim Sahalarındaki Belirsizlik ve Risklerin Azaltılmasında Jeoloji ve Mühendislik Jeolojisi Araştırmaların Önemi”, Jeoloji Mühendisliği Dergisi, Yıl:2023, Cilt:47, Sayı:2, 88.

117 Eyüp Ensar Şağban, “Taş Ocakları Nizamnamesinin Hukuk Tarihi Açısından İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2022, s. 139-140.

118 Uygulamanın ilk örneği 1 Ağustos 2018 tarih ve 30496 sayılı R.G.’de yayımlanan karar ile kireçtaşlarının ve kumtaşlarının rezerv, kalite ve ürettiği katma değer göz önüne alınarak “güvenli, çevre ile barışık, sürdürülebilir” kullanımını sağlamak amacıyla İstanbul İli, Sultangazi İlçesinde bulunan Cebeci Agrega Ocaklarının içinde olduğu alanda yapılmıştır. ETKB 2019-2023 Stratejik Planında Amaçlar başlığı altında A7 sırasında “Sürdürülebilir Madencilik ile Üretim Kapasitesini artırma” amacına yer verilmiş bu başlığın altında ise maden bölgesi uygulamasının yaygınlaştırılması amacıyla maden bölgesi sayısının artırılması hedeflenmiştir. Bu sayı 2019 yılı için bir olup Cebeci Maden Bölgesi ile gerçekleştirilmiştir. 2023 hedefinde ise 3 adet maden bölgesi ilanı vardır ancak 2025 yılı itibarıyla henüz hedef gerçekleştirilememiştir. Erişim: <https://sp.enerji.gov.tr/amac7.html>.

Cebeci bölgesinde çok sayıda iş kazasının gerçekleşmesi¹¹⁹, faaliyetlerin birbiri ile mücavir/bitişik durumda olan ruhsatlarda takip edilemez hale gelmesi ve teknik olarak basamaklandırma, şev duraylılığı gibi hususlarda sıklıkla aksaklıkların yaşanması ve son olarak bölgenin şehir içinde olması nedeniyle iş makinası trafiğinin de giderek tehlikeli hale gelmesi karşısında maden bölgesi ilan edilmiştir¹²⁰. Cebeci maden bölgesinde başlatılan ihale süresi alanda iki ruhsat oluşturulması ve hak sahiplerinin aralarında anlaşarak bir üst çatı şirket kurarak maden bölgesi ruhsatına hak kazanması ile sonuçlanmıştır¹²¹.

MAPEG 2023 Yılı Üst Politika Belgelerinde Performans Göstergeleri arasında 2023 yılına kadar üç adet maden bölgesi ilanı planlanmış ancak henüz Cebeci Maden Bölgesi Projesi dışında başkaca bölge ilanı gerçekleştirilememiştir¹²².

Yönetmelik ile agrega ve enerji hammaddeleri için maden bölgesi ilan edilebileceği düzenlenmiştir. ETKB 2024-2028 Stratejik Eylem Planında dışa bağımlılığın azaltılması için kömüre ilişkin ayrıntılara yer verilmiş, yerli kömür ve temiz kömür teknolojileri geliştirilerek ekonomik değeri yüksek ürün eldesine yönelik Ar-Ge faaliyetlerinin sürdürülmesi hedefler arasında belirtilmiş, üzerinde faaliyet bulunmayan sahaların ve büyük kömür havzalarının ekonomiye kazandırılması planlanmıştır¹²³. Enerji hammaddelerinden olan kömür ihtiyacının da yine kontrollü ve güvenli madencilik ile yapılabilmesi amacıyla özellikle açık ocak usulü ile işletilen ruhsat sahaları bakımından incelemeye alınması gerekmektedir.

V. KAMU KURUMLARI BAKIMINDAN İSTİSNALAR

A. KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ RUHSAT SAHİBİ OLMASI

Madencilik faaliyetleri kamu kurum ve kuruluşlarınca özel mevzuatlarında bu kurum ve kuruluşlara verilmiş görev ve yetkiler kapsamında görev alanlarına ve faaliyete konu madene göre gerçekleştirilmektedir.

ETKB'nin bağlı ilgili kuruluşları olarak düzenlenen Türkiye Taş Kömürü Kurumu (TTK), Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ), Eti Maden Genel İşletmeleri (ETİ MADEN), Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) ve Maden ve Tetkik Arama Genel Müdürlüğü (MTA), MAPEG nezdinde ruhsat sahibi konumundadır. Bu kurumlardan MTA, yalnızca arama faaliyeti gerçekleştirirken TTK Zonguldak ve civarında taşkömürü üretimi, TKİ linyit üretimi yaparken EÜAŞ termik santrallerde üretilecek elektrik enerjisi için ihtiyaç duyulan kömürü üretmektedir.

119 Maden bölgesi ilan edilen alanın kuzeyinde Devlet ormanı, doğusunda Alibeyköy Barajı, kuzeydoğusunda Hasdal Kemerburgaz Yolu, Güneyinde Sultangazi İlçesi, güneybatısında Cebeci Mahallesi, kuzeybatısında Arnavutköy Habipler yolu bulunmaktadır. Ayrıntılı teknik inceleme ve tespitler için Bkz: Ramazan Hasret Dilli, "Cebeci Taş Ocaklarındaki Yüksek Şevlerin Duraylılıklarının Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

120 Konuya dair Maden Mühendisleri Odası görüşleri sunulmuştur. <https://www.tmmob.org.tr/en/node/10251> Erişim Tarihi: 17.06.2025.

121 <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2018/08/20180801-4.htm#%C3%A703>
<https://madencilikturkiye.com/cebeci-maden-bolgesi-projesi-kapsaminda-yapilacak-calismalarda-ilk-adim-atildi/>
Erişim Tarihi: 13.05.2025.

122 MAPEG 2023 yılı Faaliyet Raporu s.51
<https://www.mapeg.gov.tr/Uploads/Dosyalar/MAPEG%202023%20Y%C4%B1%C4%B1%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu%2026%2003.pdf> Erişim Tarihi:13.05.2025

123 ETKB 2024-2028 Stratejik Eylem Planı s47 s.113. s.173.
https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/SGB/tr/Kurumsal_Politikalar/ETKB_2024-2028_Stratejik_Planı.pdf
Erişim Tarihi:13.05.2025.

Maden grubu bakımından istisnai haller ise belli madenlerin üretilmesinin Devletin tekelinde olmasıdır¹²⁴. 2840 Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun, Kanun’a ekli listelerde yer alan linyit ve demir sahaları ile bor tuzları ve asfaltit sahalarının ilgili kamu kuruluşuna devir işlemlerini düzenlemektedir. Kanun’da 2172 sayılı Kanunla devletleştirilen bir kısım madenlerin iadesi düzenlenirken bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi için Devlet tekelini kabul edilmiştir. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü de rezervi miktarı ile ülkenin birinci sırada ve hatta tekel durumunda olduğu bor maden ve minerallerini üretmektedir^{125 126 127}.

TTK, madencilik başlatıldığı yer olarak kabul edilen Zonguldak havzasında bulunan “taşkömüründen kok, briket gibi diğer cins kömür ürünleri ile taşkömürü havzasındaki diğer madenlerden elde edilebilir tüm türev ürünleri üretmek, üretirmek, tüm tali maddeleri yapmak, üretmek, ettirmekle”¹²⁸ görevlidir. Ülke madencilik en köklü kurumlarından olan TTK¹²⁹ rödovans yöntemiyle geniş bir havzada çok sayıda ocakta madencilik faaliyeti yürütmekte, yer altı madencilikinde çalışan mühendisler ve işçiler bakımından bir okul niteliği taşımaktadır¹³⁰. Maden Kanunu’nun Ek 1. maddesinde 3867 sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların

124 2840 sayılı Kanun ile 3213 sayılı Kanunun 49 ve 50. maddeleri birlikte yorumlanmalıdır. Madde 49 – (Değişik birinci fıkra: 26/5/2004 – 5177/22 md.) 2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenlerinin aranması ve işletilmesi 2840 sayılı Kanun hükümlerine tâbidir. Bunların ihracatına ait usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca tespit edilir.

Madde 50 – Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra toryum ve uranyum madenlerinin aranması ve işletilmesi bu Kanun hükümlerine tabidir. Üretilen cevher Devlete veya Cumhurbaşkanınca tespit edilecek yerlere satılır.

125 İhaleye konu işin, bor tuzlarının maden sahasından çıkarılması, zenginleştirilmesi, rafinasyonu ve bunlardan her türlü uç ürün elde edilmesi işi olmadığı; tinkal ve kolemanit cevherlerin istiflenmesi ve istenilen yerlere beslenmesinin yapılması işi olduğu anlaşılmaktadır. Bu ham cevherler, söz konusu fabrikalarda işlenerek rafine bor bileşikler olan borak penhidrat, boraks dekahidrat, sodyum perborat ve borik asit ürünlerine dönüştürülmektedir. 2840 sayılı Kanun’un 2. maddesindeki “işletilmesinin Devlet eliyle yapılacağı” düzenlemesinden anlaşılması gereken, önceki cümlede açıklanan zenginleştirme ve bu zenginleştirmede kullanılan ham bor cevherlerinin ocaktan çıkarılması ile bu ham ve zenginleştirilmiş rafine bor türevlerinin pazarlanmasıdır. Bu durumda, belirtilen işlemleri gerçekleştirmek için ara safha olan nakliye, depolama, istifleme ve benzeri işlerin doğrudan idare tarafından yerine getirilebileceği gibi, yine idarenin sürekli denetimi altında olmak koşuluyla bu hizmetlerin özel kişilere ihale yoluyla görüldüğü de mümkün olduğundan, bahsedilen ara safha işlemlerinin, bor madenlerinin Devlet eliyle işletilmesi ilkesini ihlâl etmeyeceği dava konusu ihale ve ihale onayında, 2840 sayılı Kanun’da belirtilen “işletilmesi Devlet eliyle yapılır” düzenlemesine aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır.” görüşüne yer verilerek maden üretme işi ile madencilik faaliyetlerinin yürütümü boyunca gerçekleştirilen ara işlerin birbirinden farklı olduğu belirtilmiştir. (Danıştay 13. D., 05.10.2022 T., 2019/3973 E., 2022/3508 K. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı, Erişim Tarihi: 13.05.2025)

126 Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü ve Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü’nün yeniden teşkilatlandırılması ile ETKB ile ilgili, özel bütçeli şekilde 4 Nolu CBK’nın kırk sekizinci bölümünde düzenlenen Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu “Enerji, maden, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları, nükleer teknoloji, bor, nadir toprak elementleri ve diğer elementlerle ilgili inovasyon ihtiyacını karşılamak, araştırmacılara bilimsel ortam temin etmek, yeni ürünlerin üretimini ve var olanların geliştirilmesini sağlamak, kamu ve özel hukuk kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak” görevini yerine getirmekte ve bor özelinde çalışmalar yapmaktadır.

127 Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 3. Maddesinin (g) Bendi Kapsamında Yapacağı Mal ve Hizmet Alımlarında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’te düzenlenen “kırama, eleme, ayıklama ve yıkama işçiliğinin bor tuzlarının Devlet eliyle işletilmesi kapsamında olduğu, bu işlerin özel kişilere gördürülmesinin 2840 sayılı Yasaya uygun bulunmadığı sonucuna varılmış, yine Danıştay 13. Dairesi’nin 11.12.2017 tarih, E.2013/2912, K. 2017/3686 sayılı kararı ile “teşekkülün faaliyet alanındaki görevlerini gerçekleştirmeye dönük olarak, doğrudan üretimle ilgili olmak üzere kırma, eleme, ayıklama ve yıkama işçiliğiyle araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin özel kişiler eliyle gördürülmesine imkan sağlayan dava konusu düzenleme bor madenlerinin işletilmesi sürecinde alınacak hizmetler içinde uygulanması, 2840 sayılı Kanunun 2. maddesiyle bor madenlerinin işletilmesinin münhasıran Devlete bırakılması hükmüne ve Ar-Ge faaliyetlerinde Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü’nün görevli kılınmasına ilişkin 4865 sayılı Kanun hükümlerine aykırılık oluşturacağı sonucuna varılmıştır. (Danıştay İDDK, 17.11.2011 T., 2011/423 E. Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı, Erişim Tarihi: 13.05.2025).

128 3233 sayılı KHK kapsamında hazırlanan 11.12.1984 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Taşkömürü Kurumu Ana Statüsünün 5. maddesinde kurumun başkaca görev yetkileri ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

129 <https://www.taskomuru.gov.tr/ttk/tarihce/>.

130 Özgü Yüksel, “Üretimi Azaltılmış Maden Kentlerinin Gelişim Süreci ve Geleceği: Zonguldak Örneği”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014, 66.

Devletçe İşlettirilmesi Hakkında Kanun ile Devletçe işlettirilmesi kararlaştırılan taşkömürünün Maden Kanun hükümlerine tabi olduğu ancak Kanun'da yer alan ruhsat süresi sınırlara tabi olmadığı düzenlenmiştir.

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu ise TTK'dan farklı olarak linyit ve kömür üretimini ve madencilik faaliyetlerini bölgesel olarak kurulmuş olan Ege, Garp, Çan ve Afşin Elbistan Linyit İşletmeleri ve yedi koordinasyon ve takip müdürlüğü ile yürütmektedir.

Maden Kanunu'nun 30. maddesinin son fıkrasında “*ihalelik sahalara, ihale edilmeksizin ihtisaslaşmış Devlet kuruluşlarına Bakan onayı ile verilebilir*” kuralı ile kamu kurum ve kuruluşları lehine düzenleme yapılmıştır.

ETKB bağlı ilgili kuruluşlarından, araştırma enstitüsü çatı kuruluşu olarak teşkilatlandırılan Türkiye Enerji Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu'nun (TENMAK)¹³¹ kritik hammaddelere ilişkin değer ve tedarik zincirinin sektörel etki analizlerinin ortaya konulmasında önemli bir işlev üstleneceği değerlendirilmektedir¹³².

B. MTA RUHSATLARI

MTA'nın görev alanı madenlerin aranmasına yöneliktir, maden işletme, üretme ve ruhsatlandırma işlemi yapma yetkisi bulunmamaktadır. MTA'nın arama faaliyetlerine dair kamusal üstünlüğe sahip olduğu 2804 sayılı Kanunun 2. maddesinde ifade edilmektedir¹³³.

MTA, Maden Kanunu'nun 47. maddesinin 1. fıkrası uyarınca herhangi bir ruhsat veya izne gerek kalmadan, madencilik yapılabilecek bütün sahalarda arama faaliyetinde bulunmak ve ülke kaynaklarının tespitini gerçekleştirme yetkisine sahiptir. MTA'ya tanınan özel arama yetkisi üçüncü şahıslara ait işletme izin sınırları içerisinde dahi mümkündür. MTA arama ruhsatlarında ruhsat süresi sonuna kadar maden varlığını tespit etmesi halinde MAPEG'e ruhsatları ihale edilmek üzere devretmekte veya maden varlığı tespit edilmemesi halinde saha terk edilmektedir. Arama ruhsat süresi sonuna kadar herhangi bir zamanda MTA Genel Müdürlüğü uhdesinde bulunan arama ruhsatlarını MAPEG'e iade edebilmektedir.

Diğer ruhsat sahiplerine ait ruhsatların hukukunun sonlanması sonrasında olduğu gibi MTA'nın MAPEG'e ihale edilmek üzere Kanun'un 47. maddesinin 4. fıkrası¹³⁴ uyarınca devrettiği alanlar MAPEG tarafından ruhsatlandırılmaktadır.

131 TENMAK bünyesinde, Nükleer Enerji, Bor, Nadir Toprak Elementleri, Temiz Enerji ve Enerji olmak üzere beş farklı araştırma enstitüsü yer almaktadır.

132 Cemal Dursun, “Avrupa Kritik Hammaddeler Tüzüğü ve Türkiye İçin Önemi,” Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl:2024, Sayı:1, s. 32-125, 92.

133 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanunu Madde 2 uyarınca “M.T.A. Enstitüsünün başlıca vazifesi “Memleketimizde işletmeğe elverişli maden ve taşocağı sahaları bulunup bulunmadığını ve işletilen maden ve taşocaklarının daha faydalı surette işletilmelerinin nelere mütevakıf olduğunu araştırmak ve buna muktazi veya müteferri bulunan arama ameliyatı, fenni ve jeolojik tetkikat, kimyevi tahlil ve fenni tecrübeler yapmak, harita almak, plan, mürtesem, maktalar resmetmek, proje ve fenni raporlar, rantabilite hesapları tanzim etmek gibi bütün teknik ve ilmi işleri görmek ve memleketin madenlerinde ve maden sanayiinde çalışacak Türk mühendis, fen memuru, ustabaşı ve mütehasıs işçi yetiştirmektir.”

134 3213 sayılı M.K. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü hizmetleri ile ilgili haklar: Madde 47 – (Değişik:26/5/2004 – 5177/21 md.)

Madencilikğin geliştiği pek çok ülkede henüz keşfedilmemiş ve ülke ekonomisine kazandırılmamış maden varlığının ortaya konması, bulunması arama faaliyetinin nihai amacıdır ve arama faaliyeti madenin bulunmuş maden sayılması ile sonlanmaktadır, madenin arayıcısı ise o madenin bulucusu olmaktadır¹³⁵. Madenleri bireysel çaba ile arayan ve bulan kişilere bu faaliyetleri için harcadıkları masrafların ve girilen zahmetin karşılığı olarak buluculuk hakkı tanınmıştır¹³⁶.

Kanun’un 3. maddesinde “herhangi bir ruhsat döneminde bir kaynak veya rezervin ulusal maden kaynak ve rezerv raporlama koduna göre hazırlanmış rapor sonucunda ortaya çıkartılması” buluculuk olarak tanımlanmıştır. Kanun’un 15. maddesi ile ayrıntıları düzenlenen buluculuk hakkı madenin bulucusuna, madeni işletme hakkını elde etme veya işletme hakkının üçüncü şahsa ait olması durumunda, üretilen madenden alınan devlet hakkı bedeli üzerinden bir miktar parayı talep etme yetkisi vermektedir¹³⁷.

MTA gerçekleştirdiği arama faaliyetlerinin doğal sonucu olarak Kanunda düzenlenen “buluculuk” hakkına en fazla sahip kurumlardandır ve buluculuk hakkı tesisinden sonra sahaları ihale edilmek üzere MAPEG’e devretmektedir. MTA arama ruhsatı olarak tespit ettiği madenler için MAPEG tarafından ihale edilmesi durumunda ihale gelirinin %50’sini talep etme hakkına sahiptir¹³⁸.

MTA’nın arama yaptığı sahalar son yıllarda gerçekleştirilen ara ve üç ürün üretme şartlı (tesis şartlı) ihalelere konu olmuş ve bakır izabe tesis kurma şartı ile gerçekleştirilen ihaleye ait şartnamenin 14. maddesinde¹³⁹ ihale sürecine ilişkin ödenecek tutarlar ile 3213 sayılı Kanun uyarınca alınacak ruhsat bedeli, devlet hakkı gibi yükümlülükler ek olarak MTA’ya ödenecek MTA payı belirlenmiştir. Bu durum ihalenin teknik şartnamesini daha ayrıntılı hale getirmekle birlikte Anayasa’nın 168. maddesi uyarınca Devletin hüküm ve tasarrufunda olan madenlerin

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü herhangi bir ruhsat veya izne gerek kalmadan, madencilik yapılabilecek bütün sahalarda, Kurumun yürüttüğü bir projeye bağlı olarak arama faaliyetlerinde bulunabilir. Üçüncü kişilere ait ruhsatlı alanlarda yaptıkları arama faaliyetleri sonucunda bulduğu aynı grup madenler ile ilgili hiçbir hak talebinde bulunamaz. Bu alanlar içinde arama ruhsatını aldığı diğer grup madenler, ruhsat süresi sonunda Genel Müdürlük tarafından 30 uncu madde hükümlerine göre ihale edilir. İşletme izin sınırları içerisindeki arama faaliyetleri ruhsat sahibinden izin alınarak yapılır.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, ruhsatlı alanlarda yaptığı çalışmalar sonucu elde ettiği bilgi ve belgeleri, bir rapor halinde Genel Müdürlüğe ve talebi halinde ruhsat sahibine verebilir.

(Ek fıkra: 14/2/2019-7164/19 md.) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğünün 14/6/1935 tarihli ve 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Kanununun 5 inci maddesine göre maden ruhsat sahipleri ile yapmış olduğu arama ve araştırma tip sözleşmeleri maden siciline bilgi amaçlı şerh edilir.

(Değişik fıkra: 3/6/2007-5686/18 md.) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü bu Kanun hükümlerine göre arama ruhsatı olarak bulduğu madenler için 15 inci maddeye göre buluculuk hakkını kazanır. Arama ruhsat süresi sonuna kadar Genel Müdürlüğe devredilen bu ruhsatlar 30 uncu madde hükümlerine göre ihale edilir. İhale sonucu elde edilen gelirin %50’si MTA’ya kaynak geliri olarak aktarılır.

135 Göger, Maden Hukuku, 191.

136 Fındıklı, Maden Hukuku, 91.

137 3213 sayılı M.K., md.15 / 3: “Buluculuk hakkı, yıllık ocak başı satış tutarının % 1’i dir. (Ek cümle:14/2/2019-7164/15 md.) Buluculuk hakkı hesabında kullanılacak ocak başı satış fiyatı, MAPEG tarafından her yıl belirlenerek ilan edilen ve Devlet hakkı ödemelerinde esas alınan ocak başı satış fiyatından daha düşük olamaz.”

138 3213 sayılı M.K. Madde 47/4, Çitil, Tüm Yönleriyle Maden Hukuku, 228.

139 İhale şartnamesine göre: MTA PAYI 14.1 Alıcı, şartnameye konu ruhsat sahası sınırları içerisinde üretilen ve ticarete konu edilen her türlü madenin satışından [diğer ürün, tüvenan, ara ürün, uç ürün ve taahhüt harici diğer maden satış vb] elde edilen toplam ciro üzerinden herhangi bir maliyet ile teşvik ve destek indirimi yapılmadan % 1’i oranında MTA payı ödeyecektir. 14.2 MTA payını her yıl MTA Genel Müdürlüğü kurumsal hesabına Maden Kanunu hükümlerine göre Devlet Hakkı için belirtilen son ödeme tarihine kadar ödemekle yükümlüdür. 14.3 Alıcı MTA Payını son ödeme tarihine kadar ilgili hesaba yatırmaması durumunda; muaccel hale gelmiş MTA Payına, ödeme yapılacak tarihe kadar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tahakkuk ettirilir. Takip ve tahsili MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. 14.4 MTA Genel Müdürlüğü herhangi bir zamanda MTA payına dayanak teşkil edecek ek bilgi ve belge isteme hakkına sahiptir. <https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/4204%20304-Grup-Sinop-ER-3416434-Tesis-Sartli-Ihale-Ilani-Bakir> Erişim Tarihi:13.05.2025.

gerek aranmasından gerekse işletilmesinden elde edilen kamu gelirinin arttırılmasını sağlamaktadır.

C. TTK ve TKİ RUHSATLARININ BÖLÜNMESİ

3213 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinde Kanun'un 5. maddesinde yer alan maden haklarının bölünememesi kuralının¹⁴⁰ istinasını oluşturacak şekilde TTK ve TKİ'ye ait ruhsatların bölünebilmesine imkân tanınmıştır. Buna göre bu kurumlar kamu kurumu olmalarının bir sonucu olarak diğer ruhsat sahiplerinden farklı şekilde uhdelelerinde bulunan maden ruhsatlarını işletmeye, işletirmeye, bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve önemli bir idari tasarruf olarak bu ruhsatları ihale etmeye yetkilidir.

TTK ve TKİ'ye ruhsatları bölerek yeni ruhsat talep etme hakkına ek olarak bu yeni oluşturulan ruhsatı ihale yöntemiyle devretme ve mevcut rödovans sözleşmelerine konu alanları bölerek sözleşme hükümleri saklı kalmak kaydıyla, rödovansçıya devretme yetkisi tanınmıştır. Kanun'un pek çok maddesinde olduğu gibi yine istisna bir düzenleme ile TTK'nın bizzat faaliyette bulunduğu sahalar kapsam dışında tutulmuştur.

TTK ve TKİ ihaleyi kazanana ihale edilen sahayı devretme yükümlülüğü altına girerken devir işlemi ruhsatın devrine esas teşkil eden sözleşme ile birlikte MAPEG tarafından maden siciline şerh edilir¹⁴¹. Bu durumda TTK ve TKİ'nin gerçekleştirdiği işlem sonucunda 3213 sayılı Kanun'a göre bir ruhsatlandırma işlemi tesis edilmektedir.

TTK ve TKİ ruhsatlarının devrinde Maden Kanunu'nun 5. maddesinde düzenlenen devirden farklı olarak devredilen alan, devir sözleşmesinde belirtilen süre sonunda yine TTK ve TKİ uhdesine geçer, dolayısıyla süre sonunda hak sahipliğinin eski hale getirilmesi söz konusudur. Bu istisna TTK ve TKİ tarafından hak sahipliği bulunan alanlarda üretilen madenlerin stratejik öneminden ve kamu kuruluşu olma niteliklerinden kaynaklanmaktadır.

Kural TTK ve TKİ'nin rödovans sözleşmesi ile faaliyet yürüttüğü alanlar için de geçerlidir. Kanun'da yalnızca Ek Madde 7'de yer verilen, tanımı ise Maden Yönetmeliğine bırakılan rödovans sözleşmesi esas olarak sahada ruhsat sahibi dışında bir başkasının faaliyette bulunması amacıyla yapılan, ruhsat sahibi ile rödovansçı arasında akdedilen, MAPEG'in taraf olmadığı ve özel hukuk hükümlerinin uygulandığı bir sözleşmedir^{142 143}.

MAPEG iznine tabi olan rödovans sözleşmesi sahanın bir kısmında veya tamamında yapılabilirken sözleşmeye konu alanda yapılan madencilik faaliyetinden doğan sorumluluk ikili bir ayrıma tabi tutularak 4837 sayılı İş Kanunu ve iş sağlığı ve güvenliği bakımından rödovansçının sorumluluğu kabul edilmiştir. 3213 sayılı Kanun'dan doğan sorumlulukların ise

140 3213 sayılı M.K., Madde 5 uyarınca "Madenler üzerinde tesis olunan ilk müracaat (takaddüm), arama ruhsatı, buluculuk, görünür rezerv geliştirme ve işletme ruhsatı haklarının hiçbirisi hisselerle bölünmez. Her biri bir bütün hâlinde muameleye tabi tutulur."

141 Dursun Maden Hukukunda Rödovans Sözleşmesi, 321-313.

142 Rödovans sözleşmesinin ayrıntılı incelemesi için Bknz : Dursun, s. 385-508.

143 3213 sayılı M.K. Ek Madde 7 – (Ek: 10/6/2010-5995/17 md.)

(Ek fıkra: 4/2/2015 – 6592/22 md.) Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Genel Müdürlüğün iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur. (Ek cümle: 14/2/2019-7164/21 md.) Genel Müdürlük rödovans sözleşmelerinin tarafı değildir.

(Ek fıkra: 4/2/2015 – 6592/22 md.) Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovans sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.

Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

ruhsat sahibinde olduğu kabul edilerek MAPEG tarafından ruhsat sahasındaki ilk muhatap ruhsat sahibi olarak belirlenmiştir.

TTK ve TKİ’ye rödovans sözleşmelerinde ise 4857 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca asıl işveren-alt işveren ilişkisi yönünden doğan hukuki sorumluk nedeniyle bu sahalarda ruhsat sözleşme süresince rödovansçıya devretme yöntemi ile uygulamada yaşanan sorunlar çözülmek istenmiştir. Bu nedenle Ek Madde 7’de yer almasına rağmen Ek Madde 1’de devredilmiş olan ruhsat sahalarında doğacak Maden Kanunu, İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluğun ruhsatı devralana ait olduğu tekrarlanmış, Ek Madde 7’den farklı olarak Maden Kanunu’ndan doğan sorumluluklar da “devir” ile rödovansçıya bırakılmıştır.

3213 sayılı Kanun uyarınca ruhsatın devri maden siciline şerh edileceğinden rödovansçı MAPEG nezdinde ruhsat sahibi konumuna gelecek, ruhsat sahibi olmanın doğal sonucu olarak 3213 sayılı Kanundan doğan tüm hak ve yükümlülükler bakımından muhatap rödovansçı olacaktır. Bu nedenle Ek Madde 1’de Maden Kanunu’ndan doğan sorumluluğun da rödovansçıya ait olacağı yönündeki düzenleme bir tekrar niteliğindedir. Sorumluluk kapsamı ise rödovans sözleşmesinin konusu olan sahanın koordinatları ile sınırlı olacaktır.

1. İhale Yöntemi

TTK ve TKİ tarafından bölünen ruhsatlar için yapılan ihaleler 3213 sayılı Kanun kapsamında yapılan ruhsatlandırma ihalesi niteliğinde olmayıp ilgili kurum nezdinde gerçekleştirilen ihalelerdir. TTK özelinde devri mümkün olmayan alanlar Ek Madde 1 ile düzenlendiğinden TTK tarafından doğrudan madencilik faaliyeti yürütülen alanlar ihale konusu olamayacaktır¹⁴⁴. Bu durumda TTK henüz faaliyete başlamadığı alanlar ile hali hazırda rödovans sözleşmesi ile faaliyet yürüttüğü alanlarının ihalesini yapabilir.

TTK tarafından yapılacak ihalelerin usul ve esasları 10 Aralık 2017 tarih ve 30266 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Rödovans İhale ve Uygulama Yönetmeliği ile TKİ ihaleleri ise 30 Mayıs 2022 tarih ve 31852 sayılı Resmi Gazete’de

144 3213 sayılı M.K. Ek Madde 1: Ek Madde 1 – (Ek : 30/7/1999 - 4424/1 md.;Değişik: 26/5/2004 – 5177/23 md.)

3867 sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletirilmesi Hakkında Kanun ile Devletçe işletirilmesi kararlaştırılan Ereğli Kömür Havzasındaki madencilik faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tâbidir.

Ruhsat süresi bu Kanunla getirilen süre sınırlamasına tâbi değildir.

(Değişik üçüncü fıkra:14/2/2019-7164/20 md.) Türkiye Taşkömürü Kurumu ile Türkiye Kömür İşletmeleri, uhdelerinde bulunan maden ruhsatlarını işletmeye, işletirmeye, bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye yetkilidir. Bu fıkra kapsamında yapılacak ihale sonucunda Türkiye Taşkömürü Kurumu ile Türkiye Kömür İşletmeleri, ihaleyi kazananla yapacağı sözleşme hükümleri saklı kalmak kaydıyla ihale edilen sahayı devredebilir ve ihaleyi kazanan adına ruhsat düzenlenebilir. Ruhsat devrine esas olan sözleşme ilgili ruhsatın siciline şerh edilir. Genel Müdürlük bu sözleşmenin tarafı değildir. Ancak, Türkiye Taşkömürü Kurumunun halen kendisi tarafından doğrudan işletilen işletme izin alanlarında oluşturulacak ruhsatlar bu madde kapsamında ihale edilemez. Kamu kurum ve kuruluşları ruhsat sahalarındaki rödovansçıların rödovansa konu olan kısmını ruhsat sahalarından bölerek rödovans sözleşmesinin hükümleri saklı kalmak kaydıyla rödovans sözleşmesi sona erene kadar rödovans sözleşmesini yaptığı kişiye devredebilir ve rödovansçı adına ruhsat düzenlenebilir. Ruhsat devrine esas olan rödovans sözleşmesi ilgili ruhsatın siciline şerh edilir. Genel Müdürlük bu sözleşmenin tarafı değildir. (Ek cümle:25/11/2020-7257/4 md.) Bu ruhsat sahalarında, devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, ilgili alan için tanınan tüm muafiyetler ve bu Kanunun 7 nci maddesine istinaden alınmış bütün izinler devredilen ruhsatlarda da aynen korunur. Bu fıkra kapsamında devredilmiş olan ruhsat sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak Maden Kanunu, İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar ruhsatı devralana aittir.

(Değişik fıkra: 4/2/2015 – 6592/21 md.) Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü için kamu tarafından yürütülecek faaliyetler, bu Kanunun hak düşürücü ve mali hükümlerine tabi değildir, ruhsat bedeli ve Devlet hakkından muafır. Ancak taşkömüründen özel idare payı ve köylere hizmet götürme birliği payı alınır. Diğer madenler için yürütülen faaliyetlerden de Devlet hakkı, özel idare payı ve köylere hizmet götürme birliği payı alınır.

3303 sayılı Taşkömürü Havzasındaki Taşınmaz Malların İktisabına Dair Kanun ile maden işletmeciliğine tanınan haklar, Ereğli Kömür Havzası içerisindeki taşkömürü madenciliği için geçerlidir.

Ereğli Kömür Havzasının imtiyaz alanının Cumhurbaşkanlığı kararıyla küçültülmesi sonucu serbest kalan alanlar, koordinatları Genel Müdürlükçe belirlenerek bu Kanunun 30 uncu maddesine göre ihale edilir.

yayımlanan Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü Rödövens ve Ruhsat Devri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. İhale işlemleri ilgili mevzuata göre yapılırken ihale sonucu hak kazanan adına yapılacak ruhsatlandırma işlemi yine 3213 sayılı Kanun'da yer alan ruhsat sahibi olma şartlarını taşımak kaydıyla MAPEG tarafından Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliği'ne göre tamamlanır¹⁴⁵..

Kurumların ihaledeki takdir yetkisine ilişkin olarak TKİ Rödövens Ve Ruhsat Devri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 8. maddesinde şartnamelerde bulunması gereken hususlar sayılmış, maddenin ö bendinde “Kurumun, yapılan ihalede, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi olmadığı, ihaleyi yapıp yapmamakta, iptal etmekte veya dilediğine yapmakta ve en uygun bedeli tespit etmekte serbest olduğu ve bu durumlarda isteklilerin Kurumdan herhangi bir ad altında maddi talepte bulunamayacağı hususu” düzenlenmiştir. Benzer kural TTK Rödövens İhale ve Uygulama Yönetmeliği'nde yer almamaktadır.

Her iki yönetmelikte de “2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine ve kurumun ihalelerine katılmaları yasaklanmış olanlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan veya örgütlü suçlardan veyahut kendi ülkesinde ya da yabancı bir ülkede kamu görevlilerine rüşvet verme suçundan dolayı hükümlü bulunanlar” ihaleye katılamayacak olanlar arasında sayılmıştır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunun “Kapsam” başlıklı 2. maddesinde belirtilen idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinin bu kanun hükümlerine göre gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Maddenin b bendinde “Kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüsleri” kapsama dahil edilmiştir. TTK ve TKİ'nin 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca faaliyet gösteren kurumlardır ve dolayısıyla yapacakları kamu alımları 4734 sayılı Kanuna tabi olacaktır.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu 1. maddesinde ise “Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri ile bu daire ve idarelere bağlı döner sermayeli kuruluşlar ile özel kanunlarla veya özel kanunların vermiş olduğu yetkiyle kurulmuş bulunan fonların yukarıda belirtilen işlerinin nasıl yapılacağı Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikte belirtilir” düzenlemesine yer verilmiştir.

233 sayılı KHK'nın “Teşebbüslerin Nitelikleri” başlıklı 4. maddesinin üçüncü fıkrasında “Teşebbüsler, Genel Muhasebe Kanunu ile Devlet İhale Kanunu hükümlerine ve Sayıştay'ın denetimine tabi değildir” kuralına, “Mali, idari ve teknik denetim, denetleme raporları” başlıklı 39. maddesinde “Teşebbüsler, müesseseler ve bağlı ortaklıklar, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun mali, idari ve teknik yönden sürekli denetimine tabidir” kuralına yer verilmiş, 4/6/1983 tarihli ve 72 sayılı Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 3/12/2010 tarih ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 82. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış, aynı Kanunun Geçici 4. maddesinde ise “8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 3346 sayılı Kanun ve diğer kanunlarda

145 3213 sayılı Kanun Madde 6: “Maden hakları, medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.”

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna yapılmış olan atıflar Sayıştaya yapılmış sayılır” kuralı düzenlenmiştir. Bu nedenle kamu iktisadi teşebbüsleri Sayıştay denetimine tabidir. 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nda ise 233 sayılı KHK’da düzenlenenin aksine bir hüküm bulunmamaktadır.

2. İhale Konusu Alana İlişkin Ayrıcalıklar

Madde metninde “*Bu ruhsat sahalarında, devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, ilgili alan için tanınan tüm muafiyetler ve bu Kanunun 7. maddesine istinaden alınmış bütün izinler devredilen ruhsatlarda da aynen korunur*” ifadesi yer almaktadır. Madde ile ruhsatı devralan lehine olacak şekilde hali hazırda işletme izni olan sahalar devre konu edildiğinden işletme izni için alınan ve 7. madde izinleri olarak ifade bulan çed, mülkiyet ve iş yeri açma ve çalıştırma izni ve benzeri ön izinler bakımından devralana veya rödovansçıya, anılan izinler kapsamında faaliyette bulunma hakkı tanınmaktadır. Ancak bu hak devre konu ruhsat sahalarında bulunan kurulu işletme kapasitesinin veya sicile şerh edilen sözleşme ile belirlenen kapasitenin aşılması şartına bağlanmıştır¹⁴⁶.

Madde metninde “*ilgili alan için tanınan tüm muafiyetler*” ifadesi kullanıldığından hangi muafiyetlerin devralana da tanınacağını incelenmesi gerekmektedir. TTK bakımından maddenin dördüncü fıkrasında Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü için kamu tarafından yürütülen faaliyetlerin Kanun’da düzenlenen hak düşürücü sürelerle ve mali yükümlülüklerle tabi olmadığı, bu alanda kamu tarafından yapılacak üretimin devlet hakkından muaf olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla ruhsatı devralan bir kamu kurum veya kuruluşu olmadığı sürece gerek mali yükümlülükler gerekse hak düşürücü süreler devralan özel hukuk tüzel kişisi ya da gerçek kişi hakkında uygulanacaktır.

SONUÇ

Maden sahalarında uygulanacak arama süreci ve işletme projelerinin uygulanması belli teknik hususlar dışında ruhsat sahiplerinin tercihine bırakılmakta, MAPEG denetim süreçlerini arama ve işletme projelerine uygunluk bakımından takip etmekte, gerekli hallerde revizyon yapılmasını sağlamaktadır. Ruhsat sahipleri ile kamu kurumu olan MAPEG’in ilişkisi üretimin ve denetimin takibi olarak sadeleştirilebilir ancak MAPEG’in ülkedeki tüm ruhsat alanlarına dair bilgi sahibi olması, MTA’nın ülke genelinde yürüttüğü arama faaliyetleri ile rezerv bilgisine hakimiyeti maden sahalarından daha yüksek verim elde etme olanakları sunmaktadır. Bunlardan birisi “*tesis şartına bağlı ihale*” yöntemidir. Henüz yeni uygulanan bu yöntem ile kurulacak tesislerin ar-ge çalışmalarına etkisi, ara ve uç ürün üretimi ile ekonomiye katkısının yanı sıra piyasa faaliyetlerinin devlet hakkı tahsilinden öteye taşınarak uluslararası finans boyutuyla olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda madencilik faaliyetlerinin maden grupları, ruhsat sayıları, ruhsatların dağılımı ve kullanılan teknoloji ile üretilen madenin stratejik önemi ve rezerv bilgisi esas alınarak daha verimli yürütülmesi hedefler arasındadır.

146 Çitil, Tüm Yönleriyle Maden Hukuku, 231. Ek Madde 1: “Bu ruhsat sahalarında, devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, ilgili alan için tanınan tüm muafiyetler ve bu Kanunun 7 nci maddesine istinaden alınmış bütün izinler devredilen ruhsatlarda da aynen korunur.”

Mevzuatta bor, uranyum, toryum, linyit, taşkömürü gibi özel madenler ile ilgili istisnai düzenlemeler mevcuttur. Son dönemde ise nadir toprak elementleri¹⁴⁷, stratejik madenler, kritik mineraller/hammadeler teknik açıdan değerlendirilmek dışında hukuki boyutuyla da ele alınmaya başlanmıştır. Nadir toprak elementlerine yönelik düzenlemeler henüz ayrıntılı şekilde tamamlanamamış olup MTA, TKİ ve MAPEG'in müdahilliği ile kamu kurum ve kuruluşları ile ilk adımlar atılmıştır.

Maden Yönetmeliği'nin 28. maddesinin 7. fıkrasında, MTA'ya ve MAPEG'e özel olarak; IV. Grup (a) ve (c) bendi madenlerin proje değerlendirme aşamasında MAPEG'in nadir toprak elementlerinin tespitine yönelik numune alınmasını isteyebileceği ve değerlendirilebilecek nadir toprak elementinin tespiti halinde ruhsat sahibi ile MTA arasında arama projesi geliştirilerek arama faaliyetleri yürütüleceği düzenlenmiştir.

TKİ ile İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Cevher Hazırlama Mühendisliği Bölümü tarafından hazırlanan '*Kömür Küllerinden ve Kömür Yıkama Atıklarından Nadir Toprak Elementlerinin Kazanımı*' projesi kapsamında numune alma programı başlatılmıştır¹⁴⁸.

Dursun, kritik hammaddelere yönelik politikaların ülkenin mevcut kurum ve kuruluşlarının tecrübelerinden yararlanılarak yeniden düzenlenmesini, ETKB'nin öncülüğünde yeni kurumsal kimliklerin yaratılarak faaliyet alanlarının belirlenmesini ve kalkınma planlarında¹⁴⁹ yer alan ancak uygulanamayan programların etkinliğinin artırılması için 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun'un 3. maddesine işlerlik kazandırılmasını önermektedir¹⁵⁰. Anılan madde "*Kanun Tekliflerinin Kalkınma Planlarına Uygunluğunu*" düzenlemektedir.

TBMM'ye sunulan 2/3159 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nde¹⁵¹ 3213 sayılı Kanunun 8. maddesinin "Stratejik veya Kritik Madenler" başlığı ile değiştirilmesi önerilmiştir. Teklifte arz kesintisi veya yüksek fiyat artışı halinde ciddi ekonomik sorunlar veya güvenlik zafiyeti doğabilecek, sanayi üretiminin temel girdilerinden olan ve yüksek arz riski taşıyan madenler kritik maden olarak ifade edilmiştir¹⁵².

Ulusal güvenlik ve ekonomik refah için yüksek öneme sahip olan ve iç veya dış etken nedeniyle arzı kısıtlanabilecek madenler stratejik maden olarak kabul edilmiş, hem stratejik hem kritik madenler bakımından Milli Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak tespit yapılması, üretim ve stok konusunda ise Cumhurbaşkanına yetki verilmesi teklif edilmiştir. Gerekçede Stratejik Planlar ile Kalkınma Programlarında yer verilen hedeflere ulaşmak amacıyla teklif hazırlandığı, ancak kritik

147 Uzun teknoloji, havacılık, yüksek enerji fiziki alanlarında, nükleer santrallerde, ayrıca kimyasal işlemlere dayalı endüstriyel ürün elde edilmesinde kritik öneme sahip diğer elementler de NATEN'in araştırma ve çalışma kapsamında yer almaktadır.

148 <https://naten.tenmak.gov.tr/tr/nate-hakkinda/nadir-toprak-elementleri.html> Erişim:17.06.2025.

149 2024-2928 Stratik planında "Temel ve kritik madenlerin ve nadir toprak elementlerinin güvenli teminine yönelik yol haritası hazırlanması" "Nadir toprak elementlerinin eldesine yönelik büyük ölçekli üretim tesisinin kurulması" "Kritik minerallerin ve nadir toprak elementlerinin üretimine yönelik tesisler kurulması, mevcutların kapasitesi artırılması"na yer verilmiştir, s. 75, 134, 135.

150 Cemal Dursun, "Avrupa Kritik Hammaddeler Tüzüğü Ve Türkiye İçin Önemi" ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl:2024, Sayı:1, s.32-125. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbuhfd/issue/82324/1376277>.

151 Teklifin 4 üncü maddesi için: <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/43c27e24-021a-4504-995d-454453139d2e.pdf> Erişim Tarihi:17.06.2025.

152 <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/43c27e24-021a-4504-995d-454453139d2e.pdf> Erişim Tarihi:17.06.2025

maden kavramının stratejik olma kuralı içerisinde geniş şekilde yorumlandığı görülmektedir. Bu grup madenler için acele kamulaştırmaya yapılabilmesi de teklifler arasındadır.

Nadir toprak elementlerinin siyasi gündemi yoğunca etkilemesi¹⁵³ ve son yıllarda savaş ve uzay sanayinde ciddi öneme sahip olmaları nedeniyle kamu eliyle işletilmesi yahut nihai olarak sıkı bir kamu denetimine tabi tutulması gerektiği, bu nedenle öncelikle özel düzenlemeler ile uranyum ve bor minerallerinde olduğu gibi kamusal istisnaların düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu amaçla TENMAK çatısı altında nadir toprak elementleri ve diğer elementler konusunda ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi ve bu elementlerin gelişmiş teknolojik ürünlerde geniş bir şekilde kullanımının sağlanması amacıyla araştırmalar yürüten ve destekleyen Nadir Toprak Elementleri Enstitüsü (NATEN) bir araştırma enstitüsü olarak kurulmuştur.

On birinci kalkınma planında yer verilen “kritik hammaddelerin üretimini yapan kamu ya da özel sektör şirketlerinin sermaye ve organizasyon yapıları güçlendirilmesi”¹⁵⁴ hedefi TENMAK’ın teşkilatlandırılması ve nükleer santral alanında atılan adımlarla kısmen tamamlanmıştır. Ancak nükleer santral projelerinin, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu’nun, Nükleer Düzenleme Kurumu’na¹⁵⁵ dönüştürülerek yeniden teşkilatlandırılmasına vesile olduğundaki gibi nadir toprak elementleri başta olmak üzere ender nitelikteki stratejik ve kritik madenlerin aranması ve üretilmesinde de ihtisaslaşmış bir yeni kuruluşun varlığı elzemdir. Oluşturulacak yeni yapılanma ile önceki yıllarda olduğu gibi Devlet eliyle özel sektöre öncülük edilmesi, bu alanda yürütülen faaliyetlerin kamu yararına uygun düştüğü ölçüde özel sektörle paylaşılması ve alana ilişkin faaliyet ve teşviklerin de teknik ve mali bakımdan sıkı bir denetim mekanizması ile yürütülmesi gerekmektedir. Görev alan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının özel sektör paydaşları ile ortak bir strateji yürütmesi, ülke kalkınmasını kamu boyutu ile hızlandırabilecek, rekabetçi ortamın kurulması, ruhsat güvencesinin sağlanması ile madencilik faaliyetlerini özel sektör bakımından tercih edilebilir hale getirecektir.

Kanun koyucunun iradesinin bu alandaki faaliyetlerin kamu özel dengesi korunarak yapılması yönünde olması halinde diğer maden gruplarından farklı olarak stratejik ve kritik öneme göre ihale yönteminin, ihaleye katılabilecek isteklilerde aranacak şartların, üretime konu maden ve kullanılacak teknolojinin, projenin ve tesisin denetimine ilişkin kurallar ile üretilen madenin stoklanması ve satılmasına ilişkin hususların ayrıntılı düzenlenmesi gerekecektir.

Kurulacak kamu kuruluşunun yetki ve görevleri belirlenirken ETKB öncülüğünde mevcut kamu kurum ve kuruluşlarının uzmanlık alanlarının teknik açıdan işlevli olacak şekilde arama ve işletme faaliyetlerine göre birleştirilmesi faydalı olacaktır. Yakın zamanda kurulan ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanun’un III sayılı cetvelinde yer alan Nükleer Düzenleme

153 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-abd-ile-nadir-toprak-elementleri-anlasmasi-24-saat-icinde-imzalanabilir/3553537>
Erişim Tarihi:17.06.2025; <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/gronland-madenleri-ve-stratejik-konumuyla-yeniden-abdnin-radarina-girdi/3459941> Erişim Tarihi:17.06.2025.

154 <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/MadencilikPolitikolariOzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf>
Erişim:17.06.2025.

155 Türkiye Atom Enerjisi Kurumu bünyesinde yürütülmekte olan düzenleyici kontrol faaliyetleri bağımsız bir düzenleyici kurum tarafından yürütülmesi ve ar-ge fonksiyonu ile düzenleyici fonksiyonların birbirinden ayrılması amacıyla 2/7/2018 tarihli ve 702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe girmiş ve Nükleer Düzenleme Kurumu (NDK) kurulmuş, 5/3/2022 tarihli ve 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu ile 702 sayılı KHK yürürlükten kaldırılmış, 7381 sayılı Kanun, 95 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yürürlüğe girmiştir.

Kurumu'nun teşkilat yapısına ilişkin olarak verilen Anayasa Mahkemesi kararı¹⁵⁶ kurulacak kurumun hukuki statüsünün ve yetkilerinin belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.

MAPEG ve MTA 5018 sayılı Kanun'un II sayılı cetvelinde ekli özel bütçeli idare statüsünde iken ETİ Maden, EÜAŞ, TTK ve TKİ ise 233 sayılı KHK'ya tabi kamu iktisadi teşebbüsü olarak faaliyet yürütmektedir. Sonuç olarak arama ve üretim aşamalarında kamu kurumları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerin faaliyet yürütülmektedir. Gerek kamu gerekse özel sektörün rol aldığı madencilik alanında ruhsatlandırma işlemlerini ve denetim sürecini yürüten MAPEG'in, kurulması önerilen yeni kuruma da stratejik ve kritik madenlere ilişkin ruhsat verecek olması MAPEG'in idari yapılanmasının da güncellenmesini zorunlu kılacaktır.

Yeni bir kuruluşun kurulması halinde MAPEG'in ruhsatlandırma yetkileri ile madenler bakımından genel kanun niteliği taşıyan Maden Kanunu'nun revize edilmesi, kamuya ve özel sektöre ait tüm ruhsatların hukukunu takip eden MAPEG'in 5018 sayılı Kanun'un III sayılı cetvelinde düzenlenen "Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar"a özgü yetkiler ile donatılması gerekmektedir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar incelendiğinde bu kurumların görev alanlarına giren konuların bir ekonomik faaliyet ile birlikte o ekonomik faaliyet alanına giren diğer hususları birlikte incelediği ve sonuca bağladığı, yetki verilen kişilerin denetlenmesine yönelik işlemlerin de bu bağlamda yapıldığı görülmektedir. "Bağımsız idari otoriteler", "üst kurullar", "özerk kurumlar" gibi farklı isimlerle de ifade edilen bu kurumlar teknik çalışma gerektiren ve Devlet'in regülasyon yetkisini yoğunca kullandığı özerk yapılardır ve buna bağlı olarak denetleme yetkisinin yanı sıra düzenleyici işlem tesis etme yetkileri 5018 sayılı Kanun'un II sayılı cetvelinde yer alan idarelerden daha geniştir.

MAPEG'in mevcut yetki sınırlarının genişletilerek madenin bulunduğu yer ile ilişkisinden kaynaklanan süreçlerin tek elden ancak korunan her özel alan bakımından kanunda düzenlenen şartlar tamamlanarak ivmelendirilmesi elzemdir. Madencilik faaliyetleri de tek başına ekonomik faaliyetler olmayıp tabii servetlerin üretilmesinde kamu yararı bulunmakla birlikte bu faaliyetlerin sonuçlarının etki ettiği alanların da yine kamu yararı gereği korunması zaruridir. Bu nedenle maden ruhsatları ve ruhsatlara dair tüm izinlerin alanında uzmanlaşmış ve özerk bir yapı tarafından tesis edilmesi, faaliyetlerin piyasa boyutunun da yine tek elden takibi giderek önem kazanan stratejik ve kritik madenler bakımından da olumlu etkiler yaratacaktır.

156 Bir tüzel kişiliğin kamuyla bağlantılı olup olmadığı hususu değerlendirilirken sadece ilgili kanundaki tanımlamadan öte, yürüttüğü hizmetin niteliği, kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılıp donatılmadığı bir başka deyişle kamu gücünün kullanımına katılıp katılmadığı, idari ve fiili yönden kamu otoritelerinden bağımsızlığının derecesi de göz önünde bulundurulmalıdır ifadelerine yer verilmiş, kazanç gütmeye amacının varlığı, tek yanlı işlem yapma yetkisinin ve resen icra yetkisinin olup olmadığı, işlemlerinin hukuki güvenlik karinesinden yararlanıp yararlanmadığı, mallarının statüsü, personel rejimi, işlemlerine karşı idari yargı denetimine başvurulup başvurulamayacağı, yürütülen hizmetin kamusal yönünün tekel niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. (AYM, 11.10.2023, 2021/14 E., 2023/173 K.)
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2023-173-nrm.pdf> Erişim:13.05.2025.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil. *Türk İdare Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, ISBN: 9789750295058, Ankara 2021.
- Aşula, Mustafa. *Türkiye’de Medeni Kanun Bakımından Maden Rejimi ve Mülkiyeti*, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası, Ankara 1968.
- Çal, Sedat. *Türk İdare Hukukunda Ruhsat*, Seçkin Yayıncılık, ISBN: 9789750218873, Ankara 2012.
- Çevikçelik, Muradiye. “3213 Sayılı Maden Kanunu Uyarınca Maden Hukukunda Kamulaştırma Usulü”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24, S:1 (Ocak 2020): 329-60. <https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.682811>.
- Çitil, Bünyamin. *Tüm Yönleriyle Maden Hukuku (Cumhurbaşkanlığı Sistemi KHK ve Kararnameleri Işığında)*, Seçkin Yayıncılık, ISBN: 9789750270918, Ankara 2018.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, İş Bankası Yay., Ankara 2017.
- Dilli, Ramazan Haslet. Cebeci Taş Ocaklarındaki Yüksek Şevlerin Duraylılıklarının Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019.
- Duran, Lütfi. *İdare Hukuku Meseleleri*, İstanbul 1965.
- Dursun, Cemal. “Avrupa Kritik Hammaddeler Tüzüğü ve Türkiye İçin Önemi” *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* (2024/1) s.32-125.
- Dursun, Cemal. *Maden Hukukunda Röдовans Sözleşmesi*, Yetkin Yay., ISBN: 9786050512533, Ankara 2022.
- Fındıkgil, Yavuz. *Maden Hukuku*, İstanbul Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul 1966.
- Göğer, Erdoğan. *Maden Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:441, Sevinç Matbaası, Ankara 1979.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku*, Ekin Yay., ISBN: 786053276470, Bursa 2003.
- Gülan, Aydın. *Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri Mevzuat ve Yargı kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi*, Lamure Yayınları, ISBN:9789944469173, İstanbul 2008.
- Günay, Ömer. *Maden Hukuku Kavramlar, İlkeler, Tanımlar (Güncel Danıştay Kararlarıyla)*, Güncellenmiş İkinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, ISBN: 9789750242748, Ankara 2017.
- Günday, Metin. *İdare Hukuku*, İmaj Yay., ISBN: 9789757852193, Ankara 2015.
- Kurt, Hayrettin. *Türk Hukukunda Maden Ruhsatı ve Sicili* (Birinci Bası), Yetkin Yayınları, ISBN:9786050506259, Ankara 2020.
- Nurdoğan, Ünsal/Mesut, Erol. *Gelir Getirici İşlemlerde İhale Usulü Devlet İhale Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, ISBN: 9789750236723, Ankara 2016.
- Özay, İl Han. *Günışığında Yönetim*, Filiz Kitabevi Yay, ISBN: 9789753682879, İstanbul 2004.

- Özdemir Mallı, Nilüfer. *Madenlerle İlgili Yaptırım Uygulama ve Kentleşme Bağlamında Kısıtlama Yetkisi*, Yetkin Yay., ISBN: 9786050513936, Ankara 2022.
- Özyakışır, Özkan. “Arazi Mülkiyetinin Kapsamına İlişkin ‘Cuius Est Solum İlkesi’nin Bir İstisnası: Türk Hukukunda Maden Mülkiyeti”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, sy. 3 (Eylül 2021): 1659-92. <https://doi.org/10.15337/suhfd.865956>.
- Onar, Sıddık Sami. *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul Akgün Matbaası, İstanbul 1970.
- Sever, Mustafa/Tuğrul, Atiye. “Maden Bölgeleri Yönetmeliği Ve Maden Bölgeleri Kurulumu İle İlgili İlk Uygulama: Cebeci Maden Bölgesi Projesi”. *MAPEG Maden ve İnsan Bülteni* 2019, Yıl:2, Sayı:4., s. 22-33.
- Şağban, Eyüp Ensar. “Taş Ocakları Nizamnamesinin Hukuk Tarihi Açısından İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Topaloğlu, Mustafa. *Maden Hukuku*, Karahan Yay., ISBN: 9786054454051, Adana 2011.
- Topaloğlu, Mustafa. *Maden Hukuku ile İlgili Makaleler*. Vedat Kitapçılık, (Birinci Baskı), ISBN: 9786257421041, İstanbul 2019.
- Tuğrul, Atiye/Yılmaz, Murat. “Agrega Üretim Sahalarındaki Belirsizlik ve Risklerin Azaltılmasında Jeoloji ve Mühendislik Jeolojisi Araştırmaların Önemi”, *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, Yıl:2023, Cilt:47, Sayı:2, 87-102.
- Türk, Hikmet Sami. “Madenlerin Devletleştirilmesi”, Prof. Dr. Akif Erginay’a 65 inci Yaş Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 460, 191-200.
- Türk Hukuk Kurumu, Türk Hukuk Lügatı, Ankara 1991.
- Yeşilyurt, Cemal. “Maden Yasası Uygulama Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler”, *Madencilik Türkiye Dergisi*, Yıl 4, Sayı 31, Haziran 2013, 102-106.
- Yıldız, Taşkın Deniz. *İşletme İzin Sürecinin Madencilik Sektörüne Etkileri*. İKSAD Yayınevi, 1. Basım, ISBN: 978-625-7897-95-2, Ankara 2020.
- Yıldız, Taşkın Deniz. “How can the effects of EIA procedures and legislation foreseen for the mining operation activities to mining change positively in Turkey?” *Resources Policy*, 72, 102018. DOI: 10.1016/j.resourpol.2021.102018. 2021.
- Yıldız, Taşkın Deniz. (2021a). “Possible effects of mining zone regulation on mining companies in Turkey & Evaluation of mining companies.” *Resources Policy*, 71, 102011. DOI: 10.1016/j.resourpol.2021.102011.
- Yıldız, Taşkın Deniz. “İşyeri açma ve çalışma ruhsatının (GSM) mevzuat ve madencilik sektörü açısından değerlendirilmesi: GSM ruhsatı ÇED kapsamına alınabilir mi?” *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2020, Sayı: 24 (2), s.145-169.
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, ISBN: 9786050517859, Ankara 2002.
- Yüksel, Özge. *Üretimi Azaltılmış Maden Kentlerinin Gelişim Süreci ve Geleceği: Zonguldak Örneği*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2014.

YARGI KARARLARI

AYM, 16.2.1965 T., 1963/126 E., 1965/7 K.

AYM, 2.5.2018 T., 2017/143 E., 2018/40 K.

AYM, 11.11.2021 T.2019/110 E., 2021/85 K.

AYM, 11.10.2023 T., 2021/14 E. 2023/173 K.

D. 8. D., 12.11.1984 T., 1981/1909 E., 1984/1662 K.

D. 8. D., 03.12.2018 T., 2014/7883 E., 2018/7636 K.

D. 8. D., 19.01.2022 T., 2018/5023 E., 2022/74 K.

D. 8. D., 21.02.2024 T., 2019/422 E., 2024/739 K.

D. 8. D., 06.06.2024 T., 2021/6127 E., 2024/3578 K.

D. 8. D., 19.12.2024 T., 2023/6032 E., 2024/7192 K.

D. 13.D., 11.12.2017 T., 2013/2912 E., 2017/3686 K.

D. 13. D., 23.10.2018 T., 2018/1990 E., 2018/2947 K.

D. 13.D., 15.12.2020 T., 2019/245 E., K. 2020/3673 K.

D. 13.D., 05.10.2022 T., 2019/3973 E. 2022/3508 K.

D. 13. D., 07.02.2022 T., 2021/2847 E., 2022/279 K.

D. 13.D., 11.12.2022 T., 2022/2988 E., 2022/3088 K.

D. 13.D., 23.11.2023 T., 2022/5016 E., 2023/5006 K.

D. 13.D., 12.11.2024 T., 2024/2262 E., 2024/4722 K.

DİDDK, 17.11.2011 T., 2011/423 E.,

DİDDK, 05/02/2020 T., 2019/1456 E., 2020/249 K.

YHGK, 30/09/1981 T., 1981/1-167 E., 1981/656 K.